

HOTARUL

Revistă literară și culturală

SUMAR:

Al. Constantinescu	Popas
George Solronie	Tratatul dela Trianon și ideea de <u>justiție</u>
Pompiliu Barbu	Crișcior (<i>versuri</i>)
Gh. Moșiu	Cântec (<i>versuri</i>)
Ștefan Mateescu	Criza Americană și experiența Roosevelt (II) .
P. Bogdan	E cineva străin (<i>versuri</i>)
Caius Lepa	Muzele etnografice și mișcarea antirevizionistă.
Marcel Olinescu	După bał mascat — Mi-am aprins un foc in noapte (<i>versuri</i>)
Isaia Tolan	Semnalări din istoria bisericească maghiară: 1. Contribuția rominească la încreștinarea Ungurilor 2. Păg ni suspecti 3. Originele episcopiei romano-catolice a Orăzii
Lucian Tanu	Nu (<i>versuri</i>)
Vasile Antonescu	Destindere nervoasă
Ștefan Gomboșiu	Specificul național in plastică
Sandu Liteanu	Chin (<i>versuri</i>)
Pan	Cronica Rîmată

Recensii. CĂRȚI: N. D. Cocea: Pentru-un pelec de negreată — Sergiu Dan: Arsenic — Mircea Eliad: Intoarcerea din Rai — Victor Ion Popa: Velerim și veler Doamne — C. Argintaru: Vin țigani! — Ion Breazu: Viața literară românească in Ardealul de după Unire (al. negură) — Paul Zarifopol: Pentru arta literară (i. filipaș) — Dr. Gh. Ciuhandu: Dr. Giorgiu Popa, — un om de școală și cultură (ed. i. găvănescu) — Louis Variassy: Révolution, bolchévisme, réaction (oct. lupaș) — N. Crevedia: Dragoste cu termen redus (marcel olinescu) — D. Nanu: Poezii (m. păun) — Eugentu Speranția: Papillons de Schumann — Col. D. Bardosi: Principiile caracterelor tari (al. const.)

REVISTE: Azi — Gând românesc (m. olinescu) — Revista Fundațiilor Regale (i. filipaș) — Sibiul literar — Progres și cultură — Revue de Transylvanie (al. negură)

Insemnări: Serbarea de la Caransebeș (h.) — Festivalul Gavra — Dela Belgrad (gh. ciuhandu) — Fresca Ateneului (m. olinescu) — Reapariția revistei „Ramuri” (al. negură)

Note: Paul Zarifopol — Sergie Esenin — Șomajul intelectual — Salonul Oficial (tiberiu vuia).

Număr in 36 pagini.

Cu un supliment gratuit: tabla de materii a anului întâi
întocmită de: Oct. Lupaș.

HOTARUL apare sub îngrijirea unui comitet de redacție, format din următorii membri ai „Ateneului Popular Arădan”: Barbu Pompiliu, Ciuhandu Gh., Constantinescu Al., Găvănescu Eduard, Lupaș Octavian, Olinescu Marcel, Negură Al., Păun Mihail, Isaia Tolan și Vuia Tiberiu.

HOTARUL apare lunar cu un singur număr dublu pentru lunile Iulie și August, abonamentul fiind:

Pentru autorități, instituții și întreprinderi comerciale, financiare și industriale,
pe an --- --- --- 200 lei
pentru particulari 100 lei

* * *

HOTARUL va apare in 24 și 28 pagini.

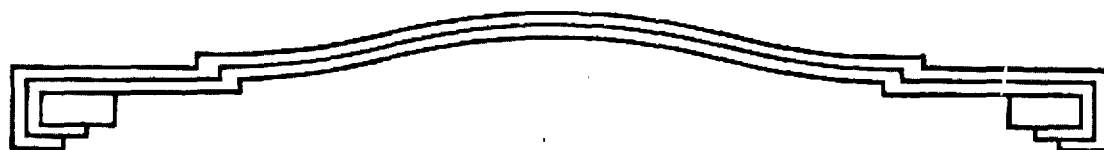
PENTRU DOMNII AUTORI. Manuscrisele nepublicabile nu se păstrează și nu se înapoiază. Cele admise de comitet vor fi publicate în ordinea primirii. Domnii autori sunt rugați a trimite manuscrisele scrise la mașină, pe o singură pagină și perfect citibile.

Pentru tot ceiace privește **redacția**: manuscrise, cărți, reviste, etc. a se adresa:
Al. Negură, publicist, Arad.

Abonamentele și tot ceiace privește **administrația**, se vor adresa:
Al. Constantinescu, profesor, Bul. General Dragalina, Arad.

NOTA ADMINISTRAȚIEI. Rugăm pe domnii abonați să ne trimită costul abonamentului pe adresa: Al. Constantinescu, Arad, Bulevardul General Dragalina, 16.

HOTARUL

POPOSIM

Suntem la al doisprezecelea — și ultimul — număr al anului întâiu.

Poposim. Nu din nevoia de a ne odihni și nici din aceia de a ne autoestima pentru efortul făcut. Nu suntem deloc obosiți și nici nu ne mirăm noi înșine de roadele activității noastre. Dimpotrivă. Socotim că n-am atins decât o primă etapă spre țelul pe care-l urmărim și că n-am realizat decât un crâmpeiu din ceea ce noi înșine năzuim și o foarte mică parte din ceea ce Aradul ar fi în măsură să realizeze — în comparație cu tradiția sa culturală și cu energiile sale actuale, astăzi încă latente.

Poposim pentru că simțim nevoia unei retrospecțiuni critice și obligațiunea morală de asta de vorbă cu cetitorii noștri de azi și de mâine.

Hotarul s-a născut din necesitatea de a evidenția manifestarea pe cont propriu a individului activ și creiator în domeniul cultural și literar. N-am acceptat nici o tutelă... onorifică și n-am cerut sprijinul material al nimănui. Fără comitet statutar și fără regulamente de funcționare — pe deasupra lor — trăim de 3 ani ca „Ateneul popular” și-am făcut să apară douăsprezece numere de revistă. Am trăit în atmosfera mediului și timpului nostru; ne-am asimilat-o, am interpretat-o, câte-odată am exteriorizat-o cu fidelitate — fără să fi avut pretenția s-o canalizăm.

Am avut însă îndrăsneala să răspundem pozitiv ori cărei necesități spirituale a acestui mediu.

S-a simțit nevoia unei reviste, — am dat-o!; a unei reviste de hotar, — am dat-o!; a unei reviste regionale, împotriva imixtiunilor tutelare ale centrului și pentru afirmarea specificului etnic regional — am dat-o! Paginile *Hotarul*-ui nostru dovedesc posibilitățile de afirmare ale regiunii sub aspect cultural și literar. Nu am dat mai mult pentru că nu s-a putut da mai mult. Fără lipsă de modestie, nu recunoaștem însă — regionalicește vorbind — nimic superior nouă.

În literatură ne revendicăm meritul de a fi afirmat și susținut talentul robust în toate multiplele sale manifestări, al tânărului prieten Pompiliu Barbu. Lirismul său cu inepuizabile resurse ne-a împodobit aproape în fiecare număr paginile revistei. Ne permitem să-i cităm numele pentru că, deși colaborator constant, este singurul dintre membrii redactori căruia împrejurările nu i-au îngăduit să ia parte la nici una dintre întrunirile noastre săptămânale — de mai bine de-un an. Pe ceilalți, o explicabilă decență, isvorită tocmai din constatarea de mai sus, ne obligă să-i trecem sub tăcere.

Istoriografia și-a avut însă în coloanele *Hotarul*-ui cele mai reprezentative condeie ale ținutului nostru. „Pentru oamenii de cultură, munca migăloasă, sistema-

tică și de-atâtea ori ingrată, ce a depus un mănuchiș de cercetători ai trecutului, este un câștig ce rămâne. Studiile, cifrele, argumentele întemeiate pe date, cari în atâtea pagini ale revistei au aruncat lumină nouă asupra vechilor noastre drepturi în ținuturile mărginașe ale românismului, pot constitui unul dintre cele mai de preț aporturi ale anilor din urmă.” — În felul acesta am răspuns noi apelului făcut de liga antirevizionistă. Pentru că suntem de părere că aceasta e singura propagandă eficientă, pozitivă. (Părere pe care am avut satisfacția s-o vedem confirmată prin recenta apariție a primului număr din excelenta „Revue de Transylvanie”, — o publicație care poate convinge mai mult decât cei mai străluciți oratori antirevizioniști).

Am dat o deosebită atențiune recenziilor. Recensia unei cărți sau a unei reviste constituie, azi, o prețioasă indicațiune informativă pentru mulțimea cetitorilor cari n-au nici posibilitatea materială să achiziționeze tot ce apare, nici răgazul necesar să citească tot ce le cade în mână. Și nu ne-am oprit numai la operele ce ni-au fost trimise la redacție — deși am fi fost în drept s-o facem. Regionalismul cultural și-a manifestat și aci întâietatea. Cărțile și revistele apărute în Arad sau în centrele limitrofe au format întotdeauna primul material al preocupărilor noastre. Le-am apreciat cu toată obiectivitatea posibilă — isvorită dintr'un spirit larg înțelegător și complet independent de complezantele cădelnițări reciproce ale bisericuțelor literare.

Și-am pus la îndemâna cetitorilor o revistă ale cărei condițiuni tehnice ne măgulesc pe noi și cinstesc Aradul. (Aceasta au spus-o și scris-o alții, de pretutindeni.) În plus, am avut onestitatea apariției, față de abonați și consecvența în atitudine, față de toți cetitorii.

Iată ceea ce am realizat.

*

Ce vom face de-aci înainte ?

Vom crește și ne vom estinde — după puteri, firește. Sunt atâtea elemente tinere care ne bat discret la ușă. Le vom pofti înăuntru. Criterii de selecționare : activitatea, creațiunea, talentul. Sunt atâtea grupări tinere în cuprinsul Ardealului care, ca și noi, urmăresc afirmarea culturii și literaturii regionale. Le vom vizita, le vom primi la noi. Vom căuta să ne cunoaștem reciproc, să ne coordonăm țelurile, să ne altoim forțele . . .

Sunt atâtea reviste apărute mai ales în anul din urmă care, ca și noi, tind să exprime specificul etnic al diferitelor ținuturi ardelen. Le vom răsfoi cu prietenască atențiune, vom primi și le vom oferi colaborarea celor mai vrednici dintre noi. Și, — cine știe ?! — peste câțiva ani poate că ne vom vedea și cei dela Oradea și cei din Timișoara și cei din Sibiu și cei din Brașov, din Turda, Cluj și Arad grupați în jurul aceleiași mese la care se va redacta revista pe care o visăm cu toții și care va cuprinde în paginile ei sufletul întregului Ardeal, cu tot ce ar avea el mai scânteietor ca inteligență, mai delicat ca simțire, mai viguros și mai cuprinzător ca sinteză...

Cu ochii toți spre aceeași stea călăuzitoare ne vom urma până atunci, fiecare, micul nostru destin. Că unii vor cădea, că se vor ridica alții — nu interesează. Țelul este precis ; drumul jalonat.

De-un lucru ținem să ne asigurăm cetitorii : dacă vom scoate primul număr din anul al doilea — va apare, sigur, și al doisprezecelea !

Am făcut dovada că știm să ne ținem de cuvânt.

AL. CONSTANTINESCU.

TRATATUL DE LA TRIANON

ȘI

IDEEA DE JUSTIȚIE.

În seria mereu repetitelor argumente ale revizionismului maghiar, întâlnim și pe acesta, menit de a impresiona, că Tratatul de la Trianon trebuie revizuit, și pentru că el este injust, pentru că *»ar fi temerar de a susține că el este conform cu ideea de justiție internațională«*. (Antal Ullein).

Afirmația este într-adevăr, de natură să răstoarne sensul însuși al noțiunilor, pentru cine cunoaște realitatea lucrurilor, sau caută să se documenteze cu un minimum de străduință și de obiectivitate; după cum ea este susceptibilă să atragă simpatii pentru *Ungaria mutilată*, în masele opiniei publice mondiale, adeseori ușor câștigate de teorii sau principii neverificate, mai ales când ele sunt prezentate în volume de respectabile proporții, ca acela asupra căruia ne oprim un moment. (A. Ullein. La nature juridique des clauses territoriales du Traité de Trianon. Paris 1929.)

Ar fi injust tratatul de la Trianon — se pretinde astfel — pentru că la baza sa ar sta *ideea de pedepsă*. Duritatea clauzelor sale teritoriale s-ar explica în consecință printr-un element *penalizator*, care-și găsește *principiala* sa formulare în acel cunoscut text, art. 161 din Tratat de la Trianon (corespondentul celebrului art. 231 din Tratatul de la Versailles). Ori acest text stipulează: *»Ungaria și aliații săi sunt responsabili pentru a le fi cauzat, de pierderile și daunele suferite de către Guvernele Aliate și Asociate și naționali lor, ca o consecință a războiului, care le-a fost impus prin agresiunea Austro-Ungariei și a Aliatilor ei«*.

Din acest text — origină a răului — ar rezulta, se conchide, și împărțirea Ungariei milenare, și ignorarea drepturilor omului în semănările teritoriale consacrate, și — cu un cuvânt — dezavuarea acelor numeroase garanții morale, promise de ideologia wilsoniană, în momentul construirii păcii.

Dacă acest punct de vedere ar corespunde adevărului, dacă într-adevăr *ideea de pedepsă* ar fi determinat actuala fizionomie teritorială a Ungariei, desigur cauza revizionistă ar putea pretinde la îndreptățirea ei, iar sentimentele de simpatie pentru ungurii vitregi ar

putea fonda un justificat curent de opinie publică.

Dar precaritatea argumentului pe care îl invocă susținătorii tezei *injustiției* tratatului de la Trianon, este astăzi cu prisosință demonstrată.

Cu toate contradictoriile discuții ce se duc încă, asupra problemei responsabilității în declanșarea războiului mondial, este astăzi câștigat acest adevăr, că *art. 161* (ca și analogul său din trat. de la Versailles, art. 231), nu a fost inspirat din *ideea de penalitate*, ci cum o arată însuși faptul înscrierii sale la începutul *Părții a VIII-a* din Tratat, referitoare la *reparațiuni*, — el izvorăște din principiul *responsabilității civile*, din greșeala comisă și din daunele rezultate; principiu înscris în art. 1382—84 din codul civil francez, art. 249 și 723 din c. c. german, și în diferitele legislații moderne. În consecință, acest text nu impune Germaniei și Aliatilor ei (deci și Ungariei) decât obligația *reparării legale* a pierderilor și daunelor cauzate, prin faptul *agresiunii* lor. Iar că, *inițiativa agresiunii* în deschiderea ostilităților le revine, este — cu toate obiecțiunile ce ei aduc — un fapt pozitiv și de denegat. O subliniază, printre atâtea documente, faimosul memorandum Lansing; a fost recunoscută și de negociatorii germani ai armistițiului.

Aceasta fiind situația, este evident că explicarea desmembrării Ungariei nu trebuie căutată în *ideea de pedepsă*; ea este cu totul independentă și de faptul dacă Ungaria a fost pentru sau contra declarării războiului; — revizionistii pretind că Tisza a fost un *mare pacifist*, ceea-ce un Beneș, un Tache Ionescu — cu vastele lui informații neagă, afirmând că *»Tisza este autorul principal al declanșării războiului; Tisza a provocat carnagiul universal«*.

Dincolo de această controversă, rezidă explicația radicalei remanieri teritoriale a Ungariei, și prin aceasta, *a transformării sale în Stat național*.

În aplicațiunea aceluși binefăcător princi-

piu de *drept public*, al *naționalităților*, care odată adoptat ca idee călăuzitoare în lucrările Conferinței de Pace, adică în opera teritorială consacrată de celelalte tratate, trebuia în mod imperios să fie concretizat și în *clauzele teritoriale* ale Tratatului de la Trianon. Chiar de ar fi încercat, autorii acestui tratat nu ar fi putut să îndepărteze aplicațiunea principiului naționalităților, în cazul provinciilor vechi Ungarii, care prin jocul *ideii de autodeterminare*, puseseră Conferința Păcii în fața unui *fapt împlinit*, voința colectivă a populațiilor lor, desfășurând *unitatea națională*: fenomen ce apărea în 1919, după formula vechi școale naționaliste italiene — ca »o poruncă *imperioidă*, căreia nimic nu-i poate rezista, pentru că ea se confundă cu însuși conceptul de *justiție internațională*«.

Și atunci, infirmarea principalului argument al tezei *injustiției* Trat. de la Trianon este evidentă. Ideologia wilsoniană a fost respectată la maximum posibil, căci știut este că principiul naționalităților cu al său corolar, ideea de autodeterminare, sunt elemente cardinale în structura juridică a acestei ideologii.

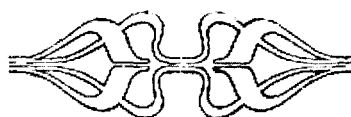
Dar se poate vorbi măcar de o nerecunoaștere, de o încălcare a *drepturilor omului* în tratatul »eliberator de naționalități«, cum cu dreptate a fost caracterizat, Tratatul de la Trianon? — Cine cunoaște cât de larg conceput este *dreptul de opțiune* în acest tratat, cine știe ce întinse sunt drepturile recunoscute minorităților de rasă, de limbă și de religie, protejate de această dată și printr-o *garanție internațională* (aceea a Soc. Naț.) — drepturi, astăzi cu prisosință demonstrat, că asigură o perfectă egalitate juridică a *minoritarilor* cu *majoritarii* — nu va putea să nu conchidă, că de puțin temeinic este și acest argument.

Astfel departe de a se putea vorbi, de *mutilarea Ungariei*, departe de a se putea

afirma că tratatul de la Trianon este injust, analistul obiectiv, dornic de informare imparțială, nu va putea deduce, din cercetarea realităților și-a evenimentelor, că la 4 Iunie 1920, ziua semnării Tratatului de la Trianon, un *mare act de dreptate istorică s-a săvârșit*. Conceptul de *justiție internațională* — prezentat în lucrările de propagandă revizionistă — ea ultragiată, — a înregistrat atunci un însemnat succes. Stipulându-se *clauzele teritoriale* — astăzi încredinate în doctrina revizionistă — s-a urmărit, mai presus de orice, o *operă de justiție internațională*. Cum remarcă Millerand în faimoasa sa scrisoare de remitere a Trat. de la Trianon din 6 Maiu 1920, — document ce se încearcă a fi răstălmăcit de către promotorii revizionismului — »trasarea frontierelor descrise în condițiile de pace, s-a făcut, după examinarea documentelor de orice natură, care pot fi invocate în sprijinul tezei *maghiare*«. — Ele nu puteau să fie altele, pentru că o stare de lucruri, fie și milenară, nu este fondată să dăinuiească, *când ea este recunoscută contrară ideii de justiție*. Și ceea ce era recunoscut ca o *stare de lucruri contrarie ideii de justiție* în 1920, de către o obștească *conștiință juridică*, ceea ce afirmau deschis diplomații — în rândul cărora unii vedeau cu durere prăbușirea unei formațiuni politice, promovată pentru asigurarea *echilibrului european* — astăzi perimat, fie și teoreticește — este temerar a fi răstălmăcit astăzi.

Trăim în epoca *principiului naționalităților*, a cărui aplicațiune a realizat o operă de dreptate. Statele au fost aduse — în măsura putințelor — la limita naționalității lor. În această limită este firesc și drept să trăiască și Ungaria, părăsind ideea politicii învechite, ca aceea — în onoare în acțiunea revizionistă — a *hegemoniei politice și economice asupra altor naționalități*.

Prof. G. Sofronie.

CRISCIOR.

*Aici pe Criș, acum vreo șase veacuri,
Jupânul Bălea cârmuia norodul,
Pe țărmi-aceștia se'nșirau conacuri
Și'n dâmb își avea curtea, voevodul.*

*Din răsărit, nu mai veneau popoare,
Dar ȧara depe valea asta'ngustă,
Era vasală regelui din pustă
Stăpânul unor triburi prădătoare.*

*Ci după-atâtea năvăliri barbare
Trăiau un jupân Bălea și poporu-i
Aici pe Criș... păi nu-i minune mare?...*

*Și neamul care birui infine
Să n'aibe 'ncredere în viitoru-i
Ȧintind mărirea ce i se cuvine?...*

Crișcior, April 1934.

POMPILIU BARBU

Cântec.

*Mor cireșii albi de floare,
— Albi și colilii —
Mor în primăveri cu soare,
De melancolii —*

*Lăcrimează'ntreagă zarea
Și mă întristez,
Și pierzându-mă'n cărarea
Visului, ... visez.*

*Moare primăvara'n sine,
— Albă colilie —
Moare sufletul în mine,
De melancolie ...*

GH. MOȦIU.

Criza americană și experiența Roosevelt

II.

— Dacă în articolul publicat într'un număr precedent al acestei reviste, ne-am întins cam mult asupra evenimentelor economice petrecute în ultimii 15 ani și dacă cu această ocaziune am făcut reflecțiuni, poate cam aspre, asupra psihologiei egoiste a poporului american, am întreprins aceasta pentru a pune pe cititorul nostru în curent cu gravele probleme cari se prezentau lui Francise Roosevelt în ziua când, prin voința clar exprimată a unui popor care numără 120 milioane de suflete, el trebuia să dea măsura capacității sale și să pună în aplicare programul său, merit să vindece boala grea de care suferea acest mare popor și prin repereursiune directă toate celelalte popoare ale lumii civilizate.

— Noului președinte i se prezentau trei probleme, cari cereau o soluțiune grabnică:

— Prima era de ordin bancar; credința în prosperitatea fără sfârșit, care coprinsese poporul american în epoca ce a urmat războiului, împinsese toată economia americană și în special băncile la acea inflație de credite, necontrolată și nemăsurată, care în urma evenimentelor din anii ce au urmat izbucnirea crizei, au dat la lumină complecta dezordine a întrebuintării creditului public și privat. La această dezordine, adăogându-se nenunțările scandaluri financiare, cu ocaziunea izbucnirii cărora s'a făcut dovada că incapacitatea bancherilor s'a impletit cu lipsa lor de onestitate, a rezultat în primele două luni ale anului 1933 o prăbușire generală a mării majorități a societăților bancare și industriale, cari atraseră în catastrofă și pe marile societăți de asigurare, cari adună dincolo de Ocean majoritatea economiilor publicului.

— Neîncrederea generală în soliditatea organizațiilor bancare și în corectitudinea conducătorilor acestora reclamau în momentul înscăunării lui Roosevelt o restrângere a libertății în manipularea averii naționale și deci o intervenție energetică a Statului.

— A doua problemă importantă ce se punea noului președinte, era găsirea unei so-

luțiuni în chestiunea gravă a șomajului industrial și agricol, care după cum am arătat în articolul precedent, cuprinsese două cincimi din totalul populației Statelor Unite. Caritatea publică se dovedise neputincioasă de a ușura o boală, care atinsese atât de adânc organismul social, iar intervenția finanțelor orașenești, fără a fi izbutit să ușureze situația, adusesse mai toate orașele pe pragul falimentului.

— Situația financiară din ce în ce mai gravă împinsese patronatul la metode comerciale tot mai depărtate de probitatea tradițională, fără totuși a lăsa să se întrezărească o ameliorare a crizei, astfel că chiar Camerele de Comerț reclamau o intervenție a Statului în reglementarea producției și a raporturilor dintre capital și muncă.

În sfârșit a treia problemă gravă ce se punea noului președinte era salvarea fermierilor. Pe de o parte prețurile produselor agricole scăzuseră în așa măsură că nu mai puteau asigura producătorului nici un câștig și îl puneau în neputință a-și plăti impozitele; pe de altă parte mai mult de jumătate din cultivatorii de pământ (fermierii) își aveau averile ipotecate pentru datorii contractate în epoca de prosperitate și se găseau în imposibilitate de a-și achita măcar dobânzile, cari acumulându-se amenințau să înghită însăși valoarea pământurilor. Se simțea și în această direcție nevoia unei intervențiuni a Statului pentru a impune o scădere a dobânzilor și eventual chiar o reducere a datoriilor.

*

Toată omenirea aștepta cu înfrigurare ziua de 3 Martie 1933, când Roosevelt urma să înlocuiască pe Hoover la Casa Albă; în acea zi noul Președinte, după o tradiție inaugurată de Washington și urmată în mod scrupulos de toți urmașii, urma să adreseze un mesaj poporului american, prin care trebuia să dea indicațiuni asupra părerilor și soluțiilor sale față de marile probleme cărora era chemat să facă față.

— De astă dată în special, fiind vorba de probleme de ordin economic și social, mesajul interesa întreaga omenire civilizată, căci era de prevăzut că măsurile ce urmau să se aplice unui popor de 120 milioane, cu industria cea mai dezvoltată din lume, vor avea repercusiuni inevitabile asupra economiei tuturor popoarelor.

— Mesajul lui Roosevelt, care era anunțat ca o expunere a unui program de schimbare radicală în politica economică a Statelor Unite, a fost însă o dezamăgire completă pentru toți.

— Ce conținea în esență acest program?

— Președintele Roosevelt anunța că sarcina sa este de a da de lucru populației de la orașe prin punerea în valoare a bogățiilor naturale și de a ridica puțința de cumpărare a populației rurale prin o politică de ridicare a prețului produselor agricole.

— Ca metodă mesajul anunța că guvernul va supraveghea toate operațiunile bancare de credit și de investițiuni și că va lucra pentru stabilirea unei devize sănătoase și pentru echilibrarea bugetului.

— Președintele își încheia mesajul anunțând că va cere Congresului puteri dictatoriale și închea după tipicul tuturor dictatorilor din toate timpurile, invocând în acest scop pretextul unei misiuni divine: »Poporul vrea o directivă și o disciplină. El m'a ales pe mine ca să exercitez comandamentul. Dumnezeu să mă binecuvânteze și să mă îndrumeze în acțiunea mea«.

— Roosevelt își adunase din vreme o echipă de colaboratori aleși printre tinerii profesori ai Universităților din Columbia și din Harvard, care îi pregătiseră din vreme un program al măsurilor de luat pentru aducerea la îndeplinire a planului său. Acești colaboratori, cari anunțaseră la toate răspântiile că prin ei se va inaugura o eră nouă (new deal) fură hotezați de opinia publică »brain trust« trustul creierului: bunăvoința și entuziasmul lor aveau defectul că se rezomau pe planuri concepute în singurătatea bibliotecilor și nu țineau seamă nici de psihologia mulțimei nici de capriciile legilor economice, cari zădărnicesc orice acțiune concepută fără observarea lor.

— Vom vedea mai târziu cum acești echipieri, dezamăgiți de eșecul eforturilor lor, vor

părăsi unul câte unul ringul, lăsându-l pe Roosevelt din ce în ce mai singur.

— Primul act de autoritate al lui Roosevelt a fost decretarea în chiar ziua instalării sale, a închiderii complete a tuturor băncilor pe 6 zile (până la 9 Martie), vacanță care a fost apoi prelungită până la 15 Martie și în timpul căreia s'a făcut controlul depozitelor în aur și chiar al »safe«-urilor lor din toate băncile.

— André Maurois în cartea »Chantiers Américains« expune în mod foarte pitoresc zăpăceala produsă în viața de toate zilele a poporului american de această măsură în timpul celor două săptămâni când cekul, care este moneda curentă a americanului, nu mai avea putere de circulație și când orice cumpărătură cât de mică nu se putea efectua decât pe credit personal direct prin bonuri semnate de cumpărător.

— La 20 Martie Roosevelt încearcă cea dintâi lovitură pentru devalorizarea dolarului declarând »embargo« pe metalele prețioase (aur și argint) și separând astfel dolarul de aur; măsura nu a avut însă puterea de a devaloriza dolarul, astfel că la 6 Aprilie, când »embargoul« este ridicat, dolarul se regăsește cu o valoare superioară lui »gold point« (valoarea lui nominală în aur).

Aceasta a fost prima înfrângere suferită de Roosevelt, care sperase că prin această măsură dolarul își va pierde din valoare iar prețurile agricole și industriale se vor ridica imediat.

— Luna Aprilie a fost martoră la manevra de pregătire a zădărnicei conferințe monetare și economice de la Londra, ce fusese proiectată și hotărâtă încă din Iulie 1932 la Lausanne, după sugestiunea ce venise chiar de la Americani și al cărei program fusese pregătit în detaliu de Societatea Națiunilor și de Camera de Comerț Internațională.

— În adevăr la 5 Aprilie, guvernele Angliei și Franței sunt invitate de Roosevelt să trimită delegați la Washington în vederea unor convorbiri preliminare în problema Conferinței Economice și a Conferinței Dezarmărei. Invitațiuni analoage fură adresate la 5 state americane (Canada, Mexic, Brazilia, Chili și Argentina) iar în Europa, Poloniei și Micii Înțelegeri.

— Mac Donald, naivul incorigibil, se gră-

bește a primi invitațiunea și se imbarcă la 15 Aprilie pe «Berengaria», pe când Franța mai prevăzătoare trimite la 17 Aprilie pe Herriot, șeful partidului radical, care nu ocupa în acel moment nici o situațiune oficială și ale cărui convorbiri la Washington aveau să imbrace numai un caracter informativ, ne putând angaja cu nimic guvernul francez.

— La 19 Aprilie, pe când cei doi delegați se aflau încă pe drum, președintele Roosevelt anunță lumii întregi că interzice exportul aurului, pentru a-l împiedeca să susțină dolarul pe piețele străine și că restabilește «embargo»-ul pe aur, măsură care echivala cu abandonul absolut al etalonului aur; el obține în aceeași zi de la Congres autorizarea de a devaloriza dolarul până la 50 % din valoarea lui aur. Imediat se pornește de agenții săi pe toate piețele externe o campanie de cumpărare de aur pe bază de dolari devalorizați, cu intențiunea pe de o parte de a slăbi puterea de cumpărare externă a devizei americane pe de alta de a compromite stabilitatea devizelor europene, care rămăseseră credincioase etalonului aur.

— Ori care au fost motivele cari au împins pe Roosevelt să comită acest act, procedeul lipsea complet de eleganță; el puna pe delegații celor două mari puteri europene, cari primiseră de la guvernele lor instrucțiuni bazate pe situația din momentul plecării lor, în fața unei situațiuni noi, care putea fi și a fost interpretată ca o acțiune de siluire a Statelor ce rămăseseră credincioase etalonului aur, ca să-l abandoneze pentru a restabili echilibrul monetar stricat prin devalorizarea dolarului.

— Adevărata intențiune a lui Roosevelt a fost însă după cum vom vedea, de a pregăti în acest fel zădărnicea rezolvării primei și celei mai importante probleme a Conferinței de la Londra, care urma să și înceapă lucrările după câteva săptămâni.

— Această conferință fusese pregătită din vreme de Comisiunea specială numită în acest scop de Societatea Națiunilor. Comisiunea, lucrând sub președinția Dlui Profesor Trip Președintele Băncii Olandeze, lucrase prin două subcomisiuni — una economică (care studiasse problemele de contingentare, de tarife vamale, de carteluri industriale, de piedici în libertatea comerțului, de lucrări publice, de valorizarea produselor agricole și de susținerea valurilor prin crearea de fonduri speciale)

și alta monetară (care se ocupase cu politica devizelor și a creditului internațional, cu problema scăderii procentelor în relațiile internaționale, cu aceea a echilibrării devizelor și a regulării datoriilor internaționale).

— Concluziile acestor Comisiuni fuseseră comunicate celor 57 State membre ale Societății Națiunilor precum și altor 10 State, odată cu invitațiunile la Conferința ce urma să se deschidă la Londra la 12 Iunie.

— Paralel cu Societatea Națiunilor, Camera de Comerț Internațională formulase în congresul său ținut la 29 Mai la Viena, pările sale în chestiunile economice la ordinea zilei (politica monetară și a creditelor, prețuri, datorii internaționale, mișcări de capitaluri, politica tarifelor vamale, organizarea producției și a distribuției, situația economică a Statelor Dunărene ș. a).

— Programele acestea complete, care îmbrățișau toate problemele în legătură cu criza generală, precum și faptul că toate națiunile interesate în această eriză aveau să participe la lucrările conferinței, făceau pe toți să pună mari speranțe în rezultatele lucrărilor ei și să aștepte cu nerăbdare deschiderea desbaterilor.

— Conferința se deschise în adevăr în ziua fixată (12 Iunie) de către regele George V. în prezența delegaților a 66 națiuni (singură republica Panama nu răspunsese la invitațiunea trimisă). În cuvântarea sa, regele George arată că este întâia dată în istorie, când un suveran deschide lucrările unei conferințe cu caracter economic: aceasta înseamnă că suferințele generale rezultând din criza care s'a abătut asupra omenirii și din interdependența economică a tuturilor națiunilor, reclamă imperios o înțelegere generală a tuturilor popoarelor pentru a găsi metoda care să ducă la o însănătoșire generală a economiei.

— Mac Donald în calitate de președinte al Conferinței, puse imediat chestiunea reparațiunilor și a datoriilor interaliatate; el accentuă că datoria Conferinței e de a desăvârși începutul făcut la Lausanne și făcu apel la spiritul de echitate al tuturilor națiunilor în rezolvirea acestor probleme, adăugând că numai prin hotărâre și spirit de înțelegere reciprocă se poate reda omenirii liniștea și bună starea din trecut.

— În timpul acesta Roosevelt proceda cu pași repezi la aducerea la îndeplinire a planu-

lui pregătit pentru rezolvarea celor trei probleme ale crizei americane, prin cari promisesese să înfăptuiască acea »eră nouă« pe care o anunțase. La 3 Mai Congresul American aprobasese proiectul de lege prin care se acordau președintelui puteri aproape dictatoriale și votase creditele colosale cerute de el pentru executarea programului său.

*

— Conferința de la Londra începându-și lucrările a format dela început două comisiuni generale:

1) O comisiune pentru problemele economice și comerciale prezidată de Colijn Ministrul președinte al Olandei.

2) O comisiune valutară și financiară având de președinte pe delegatul american Cox și ca supleant pe ministrul de finanțe al Italiei Jung.

Este interesant de amintit că în cuvântarea inaugurală a sa primul delegat american Secretarul de Stat Cordell Hull s'a pronunțat categoric, pentru coborârea granițelor vamale, pentru condamnarea metodelor comerciale necinstite și a accentuat dorința unei stabilizări a valutei și studierea unui standard internațional al devizelor.

— La 19 Iunie, Comisiunea monetară a convenit în sensul unei stabilizări relative a celor trei valute principale pe baza raportului.

1 Liră engleză = 4 dolari = 86 franci francezi; această stabilizare urma să fie menținută pe tot timpul conferinței în scop de a împiedeca influențarea lucrărilor acesteia de eventualele fluctuațiuni ale burselor de mărfuri și devize. Această convenție a fost acceptată de delegatul financiar american Sprague și transmisă președintelui Roosevelt pentru ratificare.

— Acesta s'a ferit a-și da consimțământul înainte de a constata efectul pe care îl va avea asupra pieței americane măsura preconizată:

»Răspunsul veni numai decât brutal și neîndoielnic«.

»La anunțarea stabilizării la 4 dolari pentru o liră se produse o prăbușire generală a cursurilor. Pe temeiul declarațiunilor oficiale, toată lumea în Statele Unite se convinse că guvernul va readuce prețurile la nivelul din 1929, că prin urmare dolarul va reveni la paritatea veche de 1 Liră = 4,86 Dolari. Cursurile se urcaseră în consecință. Oprirea bruscă la nivelul actual însemna o pa-

gubă pentru toți acei ce avuseră această încredere.

»Nu numai că Wall Street înregistrează imediat o scădere violentă a cursurilor, dar la Chicago prețul grâului se prăbușește; ei fu urmat imediat de bumbac, aramă și petrol.

»Atunci Roosevelt se gândi la fermierii îngrijiți, la speranțele înșelate și la periclitarea încrederii în competența guvernării sale.

»Fără să ezite cablă la Londra refuzul ratificării la 22 Iunie. (Vezi la Bataille de l'Or de Francis Delaisi, pag. 83.).

— Consecința imediată a acestei carențe a președintelui american, care desmintește în acest mod brutal pe înșiși trimișii săi, a fost că, în ziua de 27 Iunie Franța, Olanda, Belgia, Italia și Elveția*) prin delegații lor, se declarară într-o conferință restrânsă hotărâte să se mențină neapărat în linia standardului aur și invitară solidar pe Anglia să-și mențină invariabil valoarea actuală a valutei în raport cu aurul, spre a evita comerțului englez în Europa repercusiuni grave.

— Comunicarea oficială a pozițiunii luate de Statele Unite față de problema stabilizării valutei a fost făcută în Conferința de delegatul Cordell Hull, care a declarat la 3 Iulie în mod formal că delegațiunea americană nu se învoiește a discuta cestiunea valutară înainte de a se fi luat hotărâri relativ la însănătoșirea economică și la îmbunătățirea situației materiale a maselor.

— Consecința imediată a refuzului american a fost că majoritatea comisiunilor constituite în vederea rezolvării problemelor monetare și-au întrerupt lucrările, iar blocul Statelor fidele etalonului aur declarară la 6 Iulie că se abțin de la orice discuțiuni asupra problemelor valutare.

— Conferința a continuat să vegezeze până în ziua de 27 August când a murit de inaniție, fiind paralizată de atitudinea Americii la care în mod tacit se raliase și Anglia.

— Cuvântarea prin care Mac Donald a anunțat suspendarea temporară a lucrărilor conferinței a fost în realitate un discurs de înmormântare.

*

Roosevelt câștigase astfel prima sa victorie; această victorie era însă plătită prin distrugerea speranțelor a 66 națiuni, care se întruniseră la Londra în convingerea că vor

* În urmă și Polonia.

găsi mijloacele pentru o restaurare a finanțelor și o reînviere a industriei și a comerțului internațional.

— Zădărnicirea conferinței de la Londra, hotărâtă și pregătită din indemnul americanilor, a făcut încă odată dovadă, — că în politica externă a Statelor Unite legea fundamentală este egoismul material și că poporul american, cerând celorlalte să facă sacrificii pentru salvarea economiei mondiale, nu înțelege să contribuie cu nimic la obținerea acestui rezultat.

— Roosevelt nu s'a dat în lături cu

această ocaziune de a desminți pe colaboratorii săi cei mai apropiați, punându-i în cea mai ridicolă situație față de delegații celor 66 popoare întruniți la Londra, — Nu va trece mult și acești colaboratori, împinși până la limita ultimă a răbdărei și a supunerii, îl vor părăsi în mod zgomotos unul câte unul, lăsându-l izolat în luptă cu furtuna pe care singur o va fi dezlănțuit prin incoerența politicii sale.

— Dar despre aceasta vom vorbi într'un articol viitor.

Inginer Ștefan Mateescu.

E CINEVA STRĂIN...

*Revăd acelaș cer albastru, liniștit și șters,
aceiași doi băgrini, cum îi știusem de copil —
bief om alături cu »Poèmes» de Leconte de Lile,
într'un meșteșugit și migălos vitraiu invers;*

*aceeaș liniște în cel mai străveziu cristal,
tăiat, doar, de săgeata ușurelei rândunici,
acelaș drum de țară străjuit de case mici;
dar totul pare-atâta de distanț, de ireal.*

*Acelaș bietul tata, copleșit de datorii
și toți ai mei aceiași — doar cu ceva mai bătrâni
aceiași pân' vor odihni pe piept uscate mâni,
aceleași umbre umilite. Cine i-ar înbi?*

*Dar cineva străin aici e, fără Dumnezeu,
blazat și neatins de-aceste scumpe evocări,
e un păgân semnat cu pata veșnicei ocări:
În satul ce-a rămas acelaș, m'am schimbat doar eu!*

P. BOGDAN.

MUZELE ETNOGRAFICE ȘI MIȘCAREA ANTIREVIZIONISTĂ.

Violența campaniei de revizuire a tratatului de pace dela Trianon, întreprinsă de vecinii noștri dinspre Apus, a provocat însfârșit reacțiunea noastră. -- Departe încă de mijloacele de luptă ale Ungurilor, cari au înțeles să facă din propagandă o politică de Stat, reacțiunea noastră începe să se desfășoare demnă, fără ură, dar impetuoasă. Campania lor revizionistă are două tendințe. Prin propagandă internă să susțină ideea de revanșă, care e alimentată prin propagarea cu toate prilejurile, prin școală și intradiri, prin vorbă și scris, prin poezie și cântec, a urei contra noastră, înfățișându-ne ca un popor samavolnic și lipsit de civilizație, care ținem în teroare și spaimă populația ungurească a Transilvaniei, pentru care fapte ne vom atrage la urma urmelor urgia răzbnătoare a Dumnezeului Ungurilor asupra noastră; iar prin propagandă externă, să convergă streinătatea de injustiție făcută lor, prin trasarea hotarelor actuale.

Formidabila acțiune nu a cruțat nici un mijloc modern de difuziune. Propaganda revizionistă se confundă cu însăși tendința de expansiune a culturii maghiare. Pânăce și știința și arta lor de după război poartă stigmatul propagandei. E deajuns să pomenim radiodifuziunea, filmul, opereta și teatrul, care au eucerit în bună parte scenele streinătății.

Dintre științe desigur că geografia se pretează, mai mult ca celelalte, scopurilor de propagandă. De lipsa de obiectivitate științifică se fac vinovate de altfel și tratatele germane de geografie regională, atunci când studiază România, prezentând-o ca o creație hibridă, a cărei pământ e lipsit de unitate morfologică, iar locuitorii ei nu formează o unitate etnică și culturală.

Incredzători în legitimitatea cauzei noastre nu am dat până în curând nici o atențiune nevralgiei revizioniste. Serviciu de propagandă sistematică în streinătate nu avem. Doar din inițiativă particulară s-a făcut câteceva. Iar în țară mișcarea antirevizionistă abia acum pornește. Ceiace ne-a făcut impasibili la zgomoasa febră revizionistă e însăși realitatea etnică. Ea se manifestă sub două aspecte, sub cel biologic și sub cel cultural. Ambele

la un loc reprezintă pivotul de rezistență contra oricăror tendințe de reclamară a modificării actualelor hotare; căci deoparte realitatea etnografică ca expresiune a energiei etnice în latura creațiunilor materiale și sufletești a populației românești din Transilvania, ne consacră pentru totdeauna drepturi indispensabile asupra acestei provincii, românească prin număr și cultură.

Dacă vitalitatea biologică a unui neam stă scrisă în datele demografiei, structura lui sufletească cade în sarcina etnografiei de a fi interpretată de mărturiile vii, abstracte și concrete ale creațiunei populare. Ambele discipline abia au depășit la noi fazele începuturilor, deși nu lipsesc lucrări care să dea direcțiunile conducătoare. Lipsa preocupărilor etnografice într-o țară ca a noastră pe care un învățat german, căruia i s-a dat ocazia acum câțiva ani să petreacă pe la noi, a numit-o »paradisul etnografului«, stă în legătură cu mai multe cauze, a căror dezbatere ar depăși cadrul acestui articol. Neconstatat că slaba dezvoltare dată muzeelor etnografice e una din principalele piedici care se pune în calea cercetărilor etnografice.

S-ar putea obiecta că în schimb avem avantajul de a dispune de material etnografic viu, fiind încă în uzul poporului. Dar să nu uităm că formele civilizației nu sunt statice, ci sunt cuprinse în dinamismul celei mai variate deveniri. Și atunci ne întrebăm dacă nu poartă vina în fața istoriei generațiile sub a căror ochi nepăsători dispar fără urme atâtea semne ale unei străvechi civilizații!

Etnografia nu trebuie să se oprească numai asupra materialului în circulație. Numai prin utilizarea întregului tezaur etnografic ca izvor documentar nemijlocit se pot trage concluzii de însemnătate istorică. Iată de ce adunarea și conservarea materialului etnografic se impune ca un imperativ de politică culturală.

Colecțiile etnografice apoi prin coordonarea și sistematizarea materialului pe care-l cuprind, înlesnesc comparațiunea științifică, care e una din cerințele metodologice ale etnografiei.

Pe lângă nevoile științifice, muzeele etnografice mai răspund și unui scop educativ prin dezvoltarea simțământului estetic, căci creațiunile poporului în orice domeniul s-ar manifesta, sunt de cele mai multe ori inspirate din legile eterne ale frumosului. Contribuind totodată la cunoașterea poporului dezvoltă sentimentul iubirii de neam și patrie, întărind conștiința națională.

Nu trebuie să uităm nici menirea de propagandă pe care ar putea-o împlini un muzeu etnografic. Vizitatorul unei țări străine de obicei nu are nici timp nici posibilitate să intre în contact direct cu poporul și cu toate creațiunile sale. Această lipsă o poate atenua în parte un muzeu etnografic sistematic. Străbătând muzeul în »aer liber« — Freiluftmuseum-Skansen, anexa celebrului »Nordiska Museet« din Stockholm ai impresia că hoinărești prin întreaga Suedie. Fiecare casă reconstituită în acest laimos parc, cu tot ce cuprinde în ea oglindește particularitățile etnografice ale unei alte regiuni. Unde mai pui că împrejurimile gospodăriilor redau în miniatură și cadrul natural — vegetația ba chiar și fauna — ținutului respectiv și că păzitoarele îmbrăcate în pitorește lor porturi se îndeletricesc cu industria casnică tipică regiunii și că în zile de sărbătoare poți admira în sunetele muzicii și frumoasele jocuri populare!

Se poate să nu părăsești această minune de muzeu viu, cu un adânc sentiment de simpatie și trainică iubire față de poporul suedez?

La noi dacă și există muzee etnografice, apoi puține satisfac multiplele scopuri mai sus amintite, fiind în același timp icona etnografică completă a unei regiuni, necum a întregii țări. Muzeul etnografic din București abia a reușit să deschidă câteva săli în localul său neisprăvit, din cauza lipsei de interes a politicianilor. Și apoi el are tendința de a deveni un muzeu de artă națională, pe când un muzeu etnografic trebuie să cuprindă toate manifestările materiale și sufletești ale poporului în latura civilizației și a culturii, ele fiind și izvoarele nescrise pentru o istorie pragmatică a civilizațiunii și culturii românești. E și greu ca un muzeu general să cuprindă tot materialul, acesta fiind într-o țară cu o populațiune rurală precumpănitoare ca a noastră, imens. De aici necesitatea muzeelor regionale. Intenționate în centrele mai mari provinciale, ele trebuie să absoarbă tot tezaurul etnografic al regiunii.

În afară de nevoile de conservare, promovare și înlesnire a cercetărilor științifice, precum și de posibilitățile educative, colecțiile etnografice, cum spuneam mai sus, pot servi și scopului de propagandă. Această misiune revine afară de muzeul din Capitală mai ales muzeelor din provinciile alipite

Am moștenit dela stăpânitorii de ieri frumoase muzee, unele adăpostite în localuri chiar pompoase. Ele cuprind colecții culturale cu deosebit accent pe etnografia poporului maghiar. Tendința de propagandă e vădită. Dacă ne-am fi așteptat ca sub noua stăpânire aspectul lor să se fi schimbat și să le vedem astăzi transformate în focare de cultură românească, apoi realitatea este alta. Exemplul muzeului palatului cultural din Arad e destul de elocvent. În afară de pinacoteca care cuprinde în număr covârșitor pânze, nu în toate cazurile de valoare artistică, semnate de artiști maghiari: partea cea mai mare a colecțiilor se compune din relieviile martirilor unguri din mișcarea revoluționară dela 1848. Cea mai spațioasă sală a muzeului o ocupă vitrinele cu obiectele, de o discutabilă valoare istorică, confecționate de ofițerii prizonieri în cetatea Aradului. Până aici, afară de câteva pânze românești achiziționate pe seama pinacotecii, doar etichetele traduse în românește, amintesc de mara schimbare petrecută. Preocuparea de a da muzeului după putință și o culoare românească se manifestă prin înzestrarea lui cu o colecție etnografică. Ideea e fericită, nu însă și realizarea ei. Așa numita colecție, adăpostită într-o cameră neîncăpătoare, se compune din câteva cămăși românești lăsate pradă moliilor și prafului, alături de ciubote, jucării, scule, de care nu știi la ce servesc: toate într-un amestec bizar lipsit de orice criteriu de orânduire. Nici o etichetă care ți-ar indica proveniența și destinația lor, nici un text explicativ. Cum am mai cere cartograme sau fotografii, care să așeze obiectele expuse în cadrul lor natural și social. Lipsa dulapurilor și a vitrinelor arată că nici măcar motivul conservării nu poate fi invocat pentru a justifica acest amalgam de obiecte. Totul poartă pecetea înghețării superficiale, a diletantismului și a nepricepirii vinovate. Obșnuita scuză românească cu lipsa de fonduri și de spațiu nu atenuiază vinovația celor răspunzători de această parodie, care ne stăbește prestigiul față de streini. Evident că o asemenea

»colecție« etnografică nu poate servi nici unuia dintre scopurile mai sus vizate.

Să reorganizăm deci și să întemeiem noi muzee etnografice regionale. Ele vor reprezenta în centrele orășenești transilvănene, încă înstreinate, expresiunea etnică nepărtinitoare a hinterlandului lor românesc. Prezența celor 15 Km. de hotar va arăta lumii că acest hotar nu poate fi mutat de nici o putere pământenească nici măcar cu o brazdă mai spre Răsărit. Recentul recensământ ne-a arătat vigoa-

rea biologică a elementului românesc din Transilvania pus în cadrul său normal de dezvoltare. Vigoarea creatoare în latura spirituală o ilustrează muzeele etnografice. Numărul și procentul de înmulțire al neamului românesc precum și energia sa creatoare manifestată prin civilizația și cultura sa sunt garanțiile cele mai sigure al dreptului său la viață liberă, față de care orice agitație revizionistă este ridicolă.

Dr. Caius Lepa.

DUPĂ BAL MASCAT.

Ora 4 dimineața . . .

Oglinda aburie îmi restituie fața,

Așa cum ți se'ntoarce o scrisoare

Pe care din eroare

Ai scris-o unui „adresant necunoscut“.

Par ca'ntr'o fotografie à la minut.

Un strein ce mă observă cu priviri streine;

Un „cineva“ ce seamănă cu mine.

Un . . . dar cine? Cine?

Poate fi acel pe care'l port în mine?

Mi-e inamic ori frate?

Sunt cel ce voi fi când voi pași spre moarte?

Sau cel ce-am fost în vremi îndepărtate?

— — — — —
S. O. S.
— — — — —

O! mască grotescă de clown caraghios

Ascunde-mi din nou streinul ce-l port;

Ajută-mi din nou să suport

Glumind

Și zâmbind

Non-sensul unei vieți.
— — — — —

Pe pereți

O lampă scuiță palori de lămâie . . .

Doamne! Doamne! Ce-o să rămâie

În sufletul celui ce și-a pierdut fața . . .
— — — — —

E ora 4 dimineața! . . .

Mi-am aprins un foc în noapte.

Mi-am aprins un foc în noapte

Ca să-mi lumineze popasul.

Bezna aude în șoapte

Stațiile-mi calcă pasul.

Nepăsător am pus pe foc

Buruieni și crengi uscate

Dintr'un trecut fără noroc.

Ușor mi-e sacu, acum în spate.

Ascunsă-n făget urlă jivina.

Sunt tare. Cu mine-i lumina.

Semnalări din istoria bisericească maghiară.

I.

Contribuția românească la încreștinarea ungarilor.

Atenți din cale afară la riscurile uriașe ce le înseamnă pentru socotelile lor prezența inoportună între Alpi și Carpați a bășinașilor slavi și români, istoricii unguri au convenit să vadă în încreștinarea poporului maghiar o operă personală a regelui Ștefan I-ul, realizată prin simpla poruncă domenească și prin strădania câtorva misionari germani, cehi, moravi și mai cu seamă italici. Socoteala le era să excludă înrăurirea conlocuitorilor autohtoni — ca și cum ar fi fost un lucru foarte neglijabil —, și să abată atenția dela legăturile maghiare cu biserica răsăriteană și în general cu creștinismul, evidențiate apoi tot de ei când a trebuit să se dea o legitimare istorică episcopiei maghiare greco-catolice înființată din pornire antiromânească în secolul nostru 1).

Afirmațiile istoriografiei maghiare au avut parte de o bogată critică și la istoricii germani și la istoricii slavi 2).

Numai din partea noastră — dintre popoarele cari au putut avea o înrăurire încreștinătoare asupra ungarilor — nu s'au formulat decât în treacăt revendicări cu privire la aportul ce l-am fi dat la încreștinarea poporului maghiar și apoi la întărirea bisericii lui 3).

E și firesc, poate, după ce românii ce-au fost găsiți de năvălitorii unguri în Panonia, — știut fiind că inițiala cucerire a maghiarilor,

până în zilele lui Ștefan I-ul, s'a limitat la Panonia, și că și aportul conlocuitorilor la încreștinarea lor acolo trebuie mai întâi căutat 4), — abia de curând au fost luați pentru întâia oară în mai deaproape cercetare (v. monumentală lucrare a dlui prof. dr. N. Drăgan, »Românii în secolele IX—XIV pe baza toponimiei și a onomasticii«, Acad. Rom. 1933).

Astăzi se poate ști pe baza citatei lucrări a dlui prof. Drăganu, că prezența noastră în Panonia a fost considerabilă pe vremea ivirii ungarilor acolo 5), și în plus — spre deosebire de celelalte popoare panonice de atunci, așezate mai la o parte — că îndeosebi am lăsat urme tocmai în raza inițialei așezări panonice maghiare. Nu e apoi interesant că cele mai multe urme topice românești au ramas în Panonia tocmai primprejurul centrelor de încreștinare a ungarilor, primprejurul celor trei prime mănăstiri maghiare: Panonhalma, Tihany, Bakony 6), primprejurul celor patru reședințe arhiepiscopice: Strigoniu, Vespem (oraș cu cetate apărută dărz în contra ungarilor lui Arpad de oșteni români, — v. Gesta Hungarorum a lui Anonymus), Győr și Pécs (Cinci Biserici), și primprejurul abației vestite din Sala?

Dar dacă această conlocuire — îndeosebi prin părțile Vespemului, Strigoniului, — nu e decât o dovadă indirectă a aportului ce l-am dat la încreștinarea maghiarilor, sunt alte două cari trebuie mult luate în seamă.

Întâi: în comparație cu germanii veniți de un secol și ceva, în epoca francă, în partea apuseană a țării, și în comparație cu sla-

1) V. în special dr. Sztripszky Hádor, Jegyzetek a görög kultúra árpádkori nyomairól, Budapest, 1913. — Despre alte relații cu biserica răsăriteană într'un capitol viitor.

2) De reținut dintre răspunsurile ungurești la observațiile germane: Balics, A római katolikus egyház tört. Magyarországon, I, 23: „adevărații convertitori ai ungarilor n'au fost germanii, ci slavii, cehii: Sf. Adalbert, Astrik și ceilalți“. Tot la Balics, I. c. 224, răspunsul caracteristic, la afirmația lui Gottfried Schwarz, Initia religionis christ. inter Hungaros, Halle, despre încreștinarea ungarilor de către episcopul Ierotei, că Ierotei va fi putut propăvădui cel mult în țara lui Ahtun, în Timișana.

3) Între altele, G. Erbiceanu, »Creștinismul în Dacia și creștinarea Românilor«, 1875, p. 134, seq.; dr. Gh. Ciuhandu, »Încreștinarea Ungurilor, ducatele din stânga Dunării, ritul răsăritean«, în foiletonul ziarului »Tribuna Poporului«, 1903.

4) V. afirmația lui Balics, I. c. I, 84, că creștinismul maghiar a luat ființă în Panonia.

5) Să se rețină în afară de sumedenia de documente topice: pag. 19.: românii din Panonia formau un lanț cu cei din Mesia. Întrerupt pe-alocuri de sârbi; pag. 20.: românii din Panonia și Mesia aveau pe vremea năvălirii ungurești zece regi puternici; pag. 156.: orașele și satele cu nume românești sunt cele mai vechi din Panonia.

6) N. Drăganu, I. c. 43. Pentru celelalte regiuni amintite aci, vezi întreg capitolul dlui Drăganu despre urmele românești în Panonia.

vii abia de curând creștinați, unii mai vechi în Panonia decât germanii dar alții colonizați numai cu puțin înainte de năvala ungarilor, și anume în partea sudică, spre Drava, unde ungurii nu s'au întins imediat, noi vom fi avut mai multă putere de creștinare, și prin numărul nostru mai însemnat, și fiindcă eram băștinași și-aveam un creștinism *secular*, și anume, spre deosebire de al slavilor, nealterat latin, deci mai accesibil în condițiile politice în cari s'a făcut creștinarea ungarilor.

Al doilea: Se știe că ungurii au avut în Panonia încă din vremea lui Ștefan I-ul, adică dela începutul oficial al creștinismului lor, episcopii, catedrale, mănăstiri. Dar nu se știe *documentar să fie creația lor*. Nu există nici măcar actul de fundare al mitropoliei din Strigoni, capitala inițială Ungariei, ca să nu mai vorbim de al celor trei episcopii, de Veszprém, de Győr, de Pécs, care-s toate contestate ⁷⁾. Deși se știe bisericele fondate de Ștefan I-ul, nu se știe nicio catedrală întemeiată de el ⁸⁾, în timp ce despre cea din Pécs se recunoaște că-i anterioară ungarilor ⁹⁾. Și nu se știe-apoi nici actul de fundație al majorității mănăstirilor. S'a recunoscut în schimb despre Panonhalma, care-i principala mănăstire maghiară și-i tocmai în raza cu cele mai multe urme topice românești, că-i dintre cele mai vestite așezări creștine depe vremea romană ¹⁰⁾. Așijderea Ipolyi spune despre mănăstirea pe care ar fi înființat-o la 1019 la Sala Ștefan I-ul, că-i vestită din epoca romană, fusese relăcută în secolul al 9-lea de ducele morav Privina ¹¹⁾, și-i cu putință să fi dăinuit, «ca de bună seamă multe altele», în tot timpul erei maghiare păgâne ¹²⁾; actul

⁷⁾ Balics, I. c. I, 81—83 (în chestia mitropoliei). 67 (controversa istoricilor relativ la întemeierea episcopiei panonice), 83, 85, 86, relativ la episcopiile din Győr, Veszprém, Pécs.

⁸⁾ Afirmația lui Balics, I. c. I, 415.

⁹⁾ Ipolyi, A déákmonostori román bazilika, Pest, 1860, p. 43: ar fi făcut-o ducele morav Privina, sec. 9; Balics, I. c. 86, Koller, Hist. Episcopatus Quinque Ecclesiarum, e o transformare a unei cetăți romane; Ipolyi, I. c. 22: se pot găsi încă la poala ei catacombele vetero-creștine ale romanilor.

¹⁰⁾ Balics, I. c. I, 418: „În țara noastră erau încă depe vremea domniei romane biserici creștine populate și organizate: dintre ele, istoria amintește pe cea din Syrmium, Sisek (Tiscia), Șopron (Iulia Scrabantia), Szombathely și Panonhalma (cele două Sabaria)». — De notat frecvența toponimiei românești în jurul vechilor așezări creștine din Panonia.

¹¹⁾ Venit în această regiune romană din țara cu români a Nitriei (V. Drăganu, I. c. 41—43, care-l bănuiește și personal român). De notat: regiunea are o toponomie în bună parte românească.

¹²⁾ Ipolyi, I. c. 42—43.

de fundație dela 1019 e dealtfel și el contestat de istoricul ungar M. Horváth.

Despre sistemul acesta unguresc de-a înființa așezăminte bisericești ne lămurește de-ajuns adeseori citatul istoric al catolicismului maghiar Balics, I. c. I, 383, arătându-ne că Ștefan I-ul și-a întemeiat episcopiile și mănăstirile din prada luată dela «voievozii» răsculați, și explicând cu «înființarea» din sec. al 12-lea a episcopiei romano-catolice din Orade, despre care vom arăta în alt capitol că exista mai dinainte, deci a fost numai *luată* dela băștinași.

Același Balics spune într-alt loc (I. 69), că Ștefan I-ul «a înființat reședințele episcopiei deoparte pe lângă căpeteniile de ginți, de altă parte în locuri unde existau urme vechi de episcopii».

Iar Ipolyi, I. c. 21—22, spune următoarele: »Episcopiile și mănăstirile noastre mai vestite se ridică pe locurile coloniilor romane odinioară înfloritoare, străbătute de elemente creștine, și pe locurile abia răcite ale episcopilor convertitorilor moravo-slavi: la Strigoni, Győr, Veszprém, Nitra, Pécs (Cinci Biserici), etc. La poala bazilicilor din Strigoni și Cinci Biserici se pot găsi încă și catacombele vetero-creștine ale romanilor, ca semn că nu numai colonia creștină se înființează pe locurile vechi, ci și biserica, după atâtea secole, se ridică pe locul celei anterioare. Într-adevăr, se poate spune că în timpul erei creștine maghiare s'a împlinit dorința din scrisoarea papei Eugeniu II. trimisă deja la 826 principilor avari și slavi din țara noastră și episcopilor lor misionari, ca în special să înființeze episcopii — dacă întâmplător se poate — pe acele locuri din Panonia, unde urmele vechilor biserici indică reședințe episcopicești ce-au existat odinioară» (Referire la Fejer, Cod. dipl. I. 158).

II.

Dăgani suspecți.

Era obișnuit lucru la autorii de diplome ungurești și-apoi la istoricii unguri, să-i numească pe necatolici »păgani«.

Dela această neizbită acreditoare s'a ajuns silogistic la alta, a cărei tendențiozitate n'au mai suspectat-o apoi nici înșiși ungurii, și-a rămas astfel adevăr istoric. Ne referim la anumiți păgani unguri, despre care ni se pare că n'au fost unguri ci autohtoni, și prin ur-

mare nu puteau să fie decât creștini, creștini răsăriteni sau chiar — pentru cei din Panonia și pentru cei de dinainte de propagarea rupturii bisericești dela 1054 — *latini*, întrucât păgânătatea lor se rezumă la opoziția față de stăpânirea maghiară politică.

Păgân — și-anume păgân ungur, opus încreștinătorului Ștefan I-ul — a fost numit în legenda Vita S. Gerardi și-apoi în cronicile și istoriile ungurești, dimpreună cu toată țara sa documentabil românească, voivodul Ohtun din Moresana, după care în afară de mărturiile din aceeași legendă și din aceleași istorii c'ă fost un cititor de mănăstiri răsăritene și c'ă adus misionari din Balcani, ni-a rămas și-o mănăstire ce-i purta numele: Ohtyn monastura depe granița trianonică de astăzi depe Murăș, existentă în diplome și în sec. al 14-lea, iar în ființă poate și mai târziu.

Păgân, ba căpetenie a unguirilor răsculați în contra încreștinătorului Ștefan I-ul, e și vestitul Kupan din Panonia, despre care șovinistul istoric I. Karácsonyi susține că-i de neam »cuman«, urmaș al unuia dintre capii triburilor »cumane« venite cu Arpad, al lui Ketel (transcris de el Keezel — Cătel), cel care găsește în cale, după Anonimus, la venirea peste Carpați, o apă cu-același nume ca dânsul 12 a.) Atâta nu era de-ajuns; că-i adevărat de neam cuman, când se știe azi istoricește că cumanii n'au venit peste Carpați cu Arpad, ci multă vreme după aceea, și că prin cumani se înțeleg prea adeseori românii. A mai trebuit să facă un alt istoric șovinist, Al. Márki 13) remarcă: că întocmai ca păgânul Ohtun al Murășanei, are și-acest comandant al unguirilor păgâni răsculați în contra încreștinărilor lui Ștefan I-ul, o mănăstire, și-anume catolică, pomenită și la 1413: Koppanmonostor. în părțile cu foarte multe urme topice românești ale ținutului Zala din Panonia 14).

^{12a)} Pentru numele Cupa, Cătel, în toponomia și onomastica panonică, v. Drăganu l. c. passim.

¹³⁾ Arad tört. I. 69.

¹⁴⁾ Márki n'avea cunoștință despre un alt Cupan panonic mai nou (sfârșitul sec. 12): Copan capellanus (Fejér, Cod. dipl. I, 469, martor la o întemeiere de mănăstire), Cupan capellanus (Tkalčic, Monum. Episc. Zagr. I, 1, și Fejér, l. c. 484), după Balics (A rom. kath. egyh. tört. I. 77—78) identici cu episcopul Cupan, Cupanus, mort sub Coloman Cărturarul în niște lupte cu rușii și cumanii. S'ar putea ca mănăstirea din ținutul Sala să-și aibă numele după acest Cupan, dar nu-i exclus nici să fi fost numită după cel din sec. precedent. Identitatea de nume, mai cu seamă când un episcop poartă numele unui comandant de »păgâni« răsculați cu-abia un secol și jumătate în urmă în contra încreștinării, nu poate să sugereze decât că vestitul Cupan din zilele lui Ștefan I-ul n'a fost cecace-l știe istoria maghiară!

Așijderea e caracteristic un alt »păgân«, din zilele lui Ladislau cel sfânt și-ale lui Bela al III-lea: Vatha, Vata comes, adevărat »voivodul«.

Figurează întâi între dușmanii cu cari a avut să poarte lupte dincoace de Tisa Ladislau, regele de mai apoi. La Thuroczy, Chron. P. II, LII: »Misit etiam dux (Ladislaus) ad regem episcopum Varadiensem et nequam Vatha«. Adevărat: »Ducele a trimis la rege (ca ostalici) pe episcopul orădan și pe nelegiuitul Vatha«. Apoi ibid.: »Rex remisit Vatham et episcopum Varadiensem«.

Nu e ciudat? Un păgân întovărașit în contra stăpânirii cu un episcop despre care vom vedea în capitolul următor că nu putea să fie decât românesc, pentrucă episcopia romano-catolică maghiară a Orăzii »se înființează« numai după-aceasta!

Despre soartea voivodului Vata, care l-a ajuns tot în tovărășia unui arhieru răsculat, ne informează Endlicher, Monum., 57: »Vata comes coecatur, Stephanus Colociensis archiepiscop. deponitur«, — »Voivodul Vata a fost orbit, arhiepiscopul de Colocșa Ștefan a fost înlăturat din scaun«, — de regele Bela II, pentrucă erau în contra lui Bela, de partea fratelui său Geza.

Ciudățeniile de-acestea mai sunt în istoria maghiară, și'n special tocmai la istoricul relațiilor cu poporul suspect al cumaniilor.

III.

Originile episcopiei romano-catolice a Orăzii.

S'a spus despre episcopia romano-catolică din Orade că-i fondată de Sf. Ștefan (G. Pray, St. Katona, G. Fejér, M. Horváth); că a înființat-o Sf. Ladislau, dar granițele i le va fi putut da Sf. Ștefan, deci să fi fost pe vremea întâiului rege maghiar o eparhie în spe (L. Szalay); că e îndoelnic dac' a înființat-o Sf. Ștefan sau Sf. Ladislau (Knauz); că-i fundația regelui Ladislau (Thuroczy, Bonfiniu, Matei Corvinul într'un act dela 1478, Iosif Podhraczký și canonicul orădan Anton Gannoczky).

Controversei i-a pus capăt monograful episcopiei, Vincențiu Bunyitay (A váradi püspökség tört.), arătând că după Chartulariul episcopiei, Sf. Ladislau a întemeiat întâi la Orade o prepozitură (vlădicie onorifică), cu 24 de canonici, și numai mai apoi a făcut din

prepoziție episcopie, la o dată care nu poate fi anterioară anului 1083, deoarece în Chartulariu se spune că odată cu zidirea bisericii episcopale, s'au făcut două altare, unul Sfântului Ștefan și altul Sfântului Emeric, cari au fost sanctificați — precum se știe — la 1083.

Insușindu-și părerea lui Bunyitay, Balics (l. c. I, 364), adaugă acest amănunt prețios:

»Insemnări mai vechi, bazate poate pe tradiție, spun numai atât, că i-a servit (lui Ladislau) de bază creației sale orădane, bogata pradă luată dela cumani«, — amănunt pe care-l sprijinește în notă cu următorul citat, transcris de G. Hevesy din colecția de manuscrise dela Muzeul Ardelean din Cluj a contelui Ioan Kemény:

»S. Ladislaus Rex ex spoliis victoriarum de Cumanis reportatarum Varadini templum B. Mariae V. et canonicorum collegium fundat«.

Precum s'a văzut mai sus (Capitolul I: »Contribuția românească la încreștinarea ungurilor«), așa au luat ființă în general episcopiile, mănăstirile și celelalte așezăminte bisericesti maghiare: din »prada« victoriilor purtate asupra dușmanilor.

Că să se înțeleagă despre ce pradă e vorba, îndrumăm iarăși la capitolul pomenit, unde se arată că episcopiile și mănăstirile maghiare au luat ființă pe locul unor episcopii și mănăstiri anterioare.

La Orade, într'adevăr, acesta trebuie să fi fost cazul.

Ladislau »a înființat« episcopia orădană după lupta ce-a avut-o la 1070 cu așa-zii cumani, și-anume numai după 1083.

Dar la 1070 exista o episcopie de Orade!

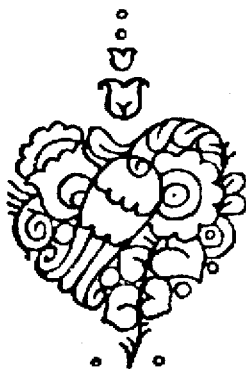
Precum s'a văzut mai sus (capitolul II: »Păgani suspecti«), în lupta cu așa-zii cumani, prințul Ladislau prinde și trimite regelui său ca ostatic pe episcopul Orăzii și pe voivodul Vata. Existența acestui episcop e arătată și aiurea (Thuroczy, Chron. II, 49; Képes Kron. 55, p. LVIII), unde se spune că Ladislau văzând doi îndrăgostiți fugind, a socotit că fata-i a vlădicii de Orade, și s'a luat după ei; era însă alta.

Să se adauge la aceste mențiuni, că 'n veacul următor era episcop la Orade unul ce nu putea fi decât de-al nostru: Elvin, fratele vlădicii din Vaț Boleslau, descendent al familiei Beche Gregor din ținutul Aradului care avea mănăstirea ereditară Dienesmonustura de lângă Ineu de pe Crișul Alb.

Și-apoi să se rețină interesanta mențiune din »Istoria diecesei romane greco-catolice a Orădiei Mari«, I, Gherla 1883, a lui Ioan Ardeleanu, unde se spune după Balugyansky, p. II, § 9, că unul dintre cele 7 episcopate existente aici înainte de venirea ungurilor, pomenite în scrisoarea către papa Benedict a episcopului Pilgrim (Inhofer, An. eccl. hung., la an. 980), a fost »episcopatul Orădan românesc de ritul grec, dară catolic, care mai târziu s'a strămutat la Beiuș, din aceea simplă cauză că Sf. Ladislau... la Oradea mare întemeie episcopat de rit latin« 15).

Isa Tolan.

¹⁵⁾ V. Ardeleanu, l. c., p. 35, și 38, 39, 42.

NU

Te-am urmărit pe scările cerului
cu avântul ascensionist al balonului stratosferic.
Te-am prins în cangele sufletului
și-'năbușindu-ți svâcnirile pure
am profanat înălțimile azure
cu dorințe de om isteric.
Apoi, în tremur și sughițuri ți-am cerșit iubirea,
dar tu —
mi-ai răspuns eterat-diafanică :
— nu !

În infern m-am cufundat după tine.
Ți-am învelit goliciunea în candoare
mi-am smuls din inimă suspine
ca să-ți acopăr impudica-ți pudoare,
ca să sting flăcările purificatoare
ce-ți srijeleau trupul —
pentru mine
tabu
Și ți-am implorat cu gesturi de sclav iubirea
dar, tu, cu glas răgușit de curtezană obscenă
mi-ai răspuns :
— nu ! ...

Și-acu
te întâlnesc în svon de oraș mare.
Ca mine mii, pe stradă — și ...
doar tu !
Mii de ochiri ți-'ncrucisează silueta
dorințe și ademeniri se duelează —
și-i lux și fast și titluri de noblețe în priviri ...
Tu —
Tu treci nepăsătoare și străină
— Nu vezi și nu te miri ...
— — Stingher în tot ce este,
jenat de tot ce fu,
cat să-mi ascund nenorocita mea poveste
să mă strecur neobservat și să dispar ...
dar tu
cu ochi învăpăiați de baiaderă
și-n trup cu modelări de lin banju
m-ademenеști spre sfere siderale
mi-aprinzi în corp dorinți catastrofale
și mă străfulgeri :
— Nu !

Lucian Tanu.

DESTINDERE NERVOASA.

A umblat timp de mai bine două ore, fără nici un fel de țintă, și nici acum nu-i vine să se înapoieze acasă. Faptul a fost prea grozav și doamna Aretia și-a repetă imaginativ, din ce în ce mai uluită.

Acum s-a așezat pe-o canapea de parc public, »cum de-am ajuns tocmai aici, Dumnezeu!«, și grozăvia faptului i se desșurubează tot mai amănunțit, ca și cum ar vrea să i se imprime definitiv, fără nici un fel de rețușare.

Costel, amantul ei de inimă »sprijinul meu de fiecare clipă«, cum îl numea când erau singuri, a fost surprins înșelând-o! Când a venit la întâlnire, în camera închiriată cu banii ei, el tocmai deschidea ferestrele, scuturând în stradă resturile țigărilor fumate. »Poftim, are o amantă, care și fumează! Cine o fi?... dacă fumează, numai femeie cum se cade nu poate fi!«

A întâlnit-o pe scări, dar n-a avut curajul s-o privească la față, de teamă să nu fie recunoscută însăși ea! Ba i s-a părut că-i aude și râsul, acolo jos când a terminat de scoborit. »Dece-o fi ris, idioata?!...«

Costel era în pijama, și la deschiderea ușii nici n-a întors capul. Prima aruncătură de ochi a fost la canapea. Cuvertura nu făcea nici un fel de cută, ba i s-a părut că-i vede faldurile căzute jos, încă tremurând.

N-a avut puterea să zică nimic și-a izbucnit în plâns. Vedea prin batistă cum Costel își fuma liniștit țigarea și oridecâteori ea izbucnea în noi accente de plâns el își scutura scrumul țigării. Ea a continuat să plângă, el și-a aprins țigare dela țigare.

— »Costel!... Ce-ai făcut, Costel!?«

— Dragă, dacă mai continui, nu mai am ce fuma!«

— »Costel, sunt o nenorocită!... Mi-am înșelat bărbatul, mi-am mințit familia... și nu-ți cer decât să-mi spui, cine-i femeia, care-a ieșit acum de-aici!«

— »Nu vorbi prostii!... ai văzut tu ieșind pe cineva din camera noastră?!«

— »Am întâlnit o femeie pe scări... și numai de-aici a putut ieși!«

— »Mersi!... A întâlni o femeie pe scări și a vedea una ieșind dintr-o anumită cameră, nu-i tot aia! Nu uita că ai închiriat o cameră

într-un imobil cu o sută de intrări și eu șaptezeci de apartamente!... Ți-am spus că într-o zi ai să-mi arunci în cărcă, pe mai știu eu care din servitoarele stăpânilor de-aici!«

— »Costel, nu mă minți!«

— »M-ai mai prins mințindu-te și altă dată?... Oh! cum mă doare capul!«

— »Dece te doare?!«

— »Dragă începi să fii și inconștientă!... Dece mă doare?!... De fericirea și de bucuria pe care mi-ai provocat-o, văzându-te plângând! Drept să-ți spun, venisem la întâlnirea asta, mai dispus poate ca niciodată; venisem ca unul care-și visează numai idealul dragostei lui... și plec amărît! După ce spusese astea l-a văzut scoțându-și pijamaua.

— »Ce vrei să faci!?«

— Trebuie să plec... simt cum îmi crapă capul!«, și-și trase pantalonii.

— »Dacă pleci, mă arunc pe fereastră!«

— »Poftim, că nu mai plec!« și Costel a rămas cu pantalonii trași și cu bretelele descheiate.

— »Vino și șezi colea pe canapea lângă mine!«

— »Nu-mi cere asta, că-mi este imposibil!.. Acolo ași suferi și mai mult. Vreau să mă liniștesc.«

— »Atunci... te las singur!«

— »Fă ce vrei, acum mă simt un om sfârșit.«

— »Ești poate obosit!«

— »Da sunt obosit!.. Nu mă sfiese să ți-o spun. M-a obosit zbuciumul tău!«

— »Zbuciumul meu? Nu fi caraghios!«

— »Mulțumesc!... La urma urmii, se prea poate ca tu nici să nu mă înțelegi! Ași vrea să văd însă, ce-ai face tu, când m-ai vedea plângând așa din chiar senin pe mine!«

— »Ce-ași face eu!... Vai, dragule, ți-ași usca lacrimile cu sărutări!«

— »Frumoase intenții, dar eu nu cred în ele!«

— »Hai să ne împăcăm... și vino colea pe canapea!«

— »Imposibil!« și Costel își aprinse ultima țigare.

— »Bine... domnule!... Atunci plec.«

— »Și când mai vii!?«

— »Niciodată!«

— »Asta n-o cred!«, »și canalia a rîs«.
 — »Vom vedea!«
 — »Ei nu zău, lasă gluma... când mai vii!?«

— Secătură!«... atât a putut zice și trăgându-și voalul peste față a plecat. Simte iar nevoia să plângă și ieșind din parc, oprește prima trăsură dându-și adresa.

A intrat în casă neobservată de nimeni. Soțul dormea rezemat de spetezele largi ale unui fotoliu, iar servitoarea îngăima în bucătărie o melodie vulgară. Pe-un scăunel ascuns după o ușă, dădu cu ochii de fetiță. Maricica, numai de trei anișori, fusese surprinsă tocmai când băgase ceva în gură.

— Ce mănânci?!

Copilul nu răspunse și rămas cu gura întredeschisă, se uita fix în ochii mamei. În vârful limbii i se vedea un mototol mic și murdar.

— »Ce-i aia din gură!?«... și femeia își repezi degetul în gura copilului, scoțându-i mototolul, pe care îl examina tot mai mirată.

— »Ce-i asta?!«

Soțul, trezit din somn, veni și el.

— »Ce s-a întâmplat, dragă!?«

— Cum de mai mă poți întreba!... Asta-i casă!?... Abia plec și eu pentru nevoile mele, care-s și ale casei, după cred că știi; și când mă întorc îmi găsește copilul otrăvit!... Da, da... mi s-a otrăvit copilul!«... și doamna începu să verse un potop de lacrimi.

— »Cum s-a otrăvit, dragă... de unde

știi tu că s-a otrăvit!?«

— »Privește asta... cine știe ce fel de otravă o mai fi!«

Soțul luă în vârful unui deget mototolul rămas lipit de degetul doamnei și-l examină și el, cu oarecare nedumerire.

— »De unde-ai luat asta, tăticule!?«

Fetița continua să stea pironită pe scaun, tot fără glas.

Veni și servitoarea și când doamna o văzu, nu se mai putu stăpâni. »Idioato, din cauza neatenției tale și-a dumnealui, mi-ai omorît copilul!«

— »Stai dragă nu te speria așa, că nu-i nici o otravă!... Ia vezi, Marișo, ce dracu o fi asta!«

Marișo luă mototolul mic și murdar din vârful degetului dlui Grigorie, îl duse mai întâi la nas, apoi îl strivi între degete.

— »Lasă-mă dracului, ducă, că rău m-ai speriat!... Cum o să fie asta otravă, când și-un chior vede că-i muc!?

Fetița s-a luminat la față și-ar fi vrut să spună ceva, dar mamă-sa a izbucnit și mai violent: »Muc!... Vai, Dumnezeuule, ce mi-a fost dat s-aud!... Copilul meu să mănânce muc!... Dați-mi apă că-mi vine leșin... Are cui semăna, n-am ce zice!« și privindu-și soțul luminat și el la față, dna simți o mare ușurare, când putu să adauge: »Să te speli cu ea pă cap, că numai vouă vă seamănă... neam de mucosi, ce sunteți!«

Vasile Antonescu.

Specificul național în plastică.

Prin complexitatea lui fenomenul estetic prezintă o mulțime de piedici, atunci când se încearcă a-l sesiza și a-l cuprinde într-o formulă. Diversitatea metodelor de cari esteticienii s'au servit pentru a-l lămurii, constituie ele însăși obstacole și cu greu s'ar putea preciza, care e punctul culminant și mai aproape de adevăr al cercetărilor. Uneori această pluralitate de metode ne face să credem, că întreaga cercetare pentru înțelegerea teoretică a domeniului vieții artistice și estetice, se depărtează de propriul său obiect. Se depărtează tinzând mai mult să stabilească poziția esteticii și independența ei față de orice alt sistem de cugetare. În ce măsură a ajuns emanciparea lăsam să precizeze cei ce s'au consacrat acestor cercetări. Dar atâta timp cât se vorbește de o teorie metafizică a frumosului, de una descriptivă și alta psihologică, atâta timp cât metodele de cercetare sunt de o diversitate supărătoare, înclinăm a crede că estetica încă n'a scăpat din faza unui îndelungat proces de formațiune.

Nu e cazul a face aci observațiuni critice asupra metodelor de cari estetica se servește în cercetările ei, decât în măsura în care aceste observații, ar putea eventual lămurii motivul pentru care am încercat să las la o parte orice metodă și prescripțiune a teoriilor indicate de estetică. Cred că operele unui artist sunt dovezile cele mai obiective și cele mai sigure, pentru scopurile sale, pentru puterea sa, pentru valoarea artistică și estetică a creațiunilor sale. Dacă operele unui artist nu-și spun cuvântul, o explicație oricât de metodică și științifică ar fi, nu le completează valoarea, nici nu le mărește acel conținut profund uman ce trebuie să-l aibă.

Pe de altă parte, expresiunea operei de artă trebuie să vorbească prin specificul neamului din spiritul căruia s'a născut. Nu numai pentru a îmbrăca o formă originală, ci pentru că prin acest specific să pună într-o valoare universală produsul spiritual al poporului respectiv. Operele diferitelor epoci și-au câștigat valoarea, tocmai prin conținutul lor național, înnobilit prin gândirea general-umană, prin diferențialul în timp și loc. Acest diferențial, acest specific, nu trebuie să treacă într-o etnografizare și astfel să cre-

dem că am ajuns să imprimăm plasticeii caracterul național. Etnograficul e rezultatul ultim al geniului popular natural, e ceva definitiv exprimând o concepție precisă despre viață, ca rezultat al unei experiențe de sute de ani. Atât ideile cât și formele etnograficului alcătuiesc o lume aparte, dela care nu este trecere dela civilizația popoarelor de nord la civilizația popoarelor de sud. Intre etnografie și cultural nu este punct de legătură. Culturalul e rezultatul spiritualizării idealiste pe cale de educație și selecție. Etnograficul pleacă dela instincte, culturalul dela idei. Subconștientul specific național care colorează fatalmente orice creație superioară de artă, trebuie evidențiat și ridicat la o valoare potențată, tocmai prin acest cultural născut prin idee. Căci a lua valori și forme etnografice, pentru a exprima valori și forme culturale înseamnă a confunda iremediabil două stări de suflet total disparate și a crea o artă falsă.

Plastica tuturor vremurilor a sintetizat în conținutul ei: tonalitatea, nuanța, ritmul cugetării, firește după indicele alcătuirii psihofiziologice a variatelor organisme sociale cari sunt rasele și popoarele. Niciodată însă n'a etnografizat, niciodată n'a confundat specificul național cu etnograficul. Dacă nu e admisibilă o apropiere între aceste două (etnografie și specific-național) cu atât mai vartos e de condamnat împrumutul, sau acei pași pierduți pe urmele culturii unei alte națiuni fie chiar preferate. În această greșală cred că noi am căzut mai mult ca orișicare. O evidență dovadă a greșelii noastre s'a dat prin confuzia care se face între etnografia românească și arta superior-culturală românească. La noi s'a înțeles etnograficul ca o prelungire directă în cultural și a popularului în artisticul-filosofic. Pe de altă parte plastica noastră s'a supus fără nici un control influențelor și împrumuturilor străine, încât azi suntem o adevărată colonie. Ori rezultatul acestei transplantări nici măcar în țară nu poate fi considerat ca produs superior, iar dincolo de hotar își pierde orice valoare.

Dacă arta plastică la noi n'a putut încă forma o școală care să demonstreze existența unei arte cu adevărat națională, se poate dovedi cu prisosință că în complexul spiritual

al neamului nostru, zace o forță posibil de a fi pusă pe o egală treaptă de valoare cu a oricărui popor civilizat. Această forță de prea puțini artiști a fost pusă la încercare, străduința lor dibuind pe drumuri atragătoare dar străine, a ajuns abia la slabe rezultate. E drept că la răscrucea la care se găsește intelectualitatea noastră, e greu să acuzi pe cei cari au pornit pe drumuri atât de variate. Ce atitudine să aibă artistul în fața burghezului care transpiră grăsime, a proletarului ce nu visează decât mai multă pâine, a politicianului ce așteaptă momentul prielnic când poate să-și satisfacă interesul său brutal? Cei cari au înțeles viața ca o luptă pentru mai mult gând, sunt totdeauna desarmați de logica acestor materialisti. Dar numai cu logica materialistă nu trăiește omul, ei și cu aceea puținică scântei de duh. Să simțеști că lumea din dinlăuntrul tău, lumea ideilor, cauza unică a dinamicii spirituale și a puterii individualității tale, e mai tare decât orice obstacol și stăpână pe problemele ce viața ți-le pune în față, să

simțеști aceasta nu e oare cea mai frumoasă învingere și cel mai prețios câștig. Să poți desprinde din internul tău și să realizezi în chip organic tabloul despre lume și viață, sdrobind logica mărginită a materialismului. Să întrezărești din viața ta lăuntrică acel duh universal ce dăinuie peste veacuri și încadrat în spiritul neamului tău să te poți supune aceluia uman etern valabil, iată un succes eroic. Pentru asta trebuie fără îndoială multă energie și o puternică disciplină în cugetare. De această disciplină trebuie să se pătrundă atât artiștii cât și publicul prea puțin constant în conduita lui spirituală. Artiștii pentru a putea încadra creațiunile lor în manifestările superior-culturale ale neamului, iar publicul pentru a putea urmări pas cu pas calea acestor manifestări și a-și da seama de rezultatele la care au ajuns. Numai astfel se va putea ajunge la o adevărată selecție și operele artiștilor vor putea fi o verigă în lanțul necurmat al valorilor universale.

Ștefan Gomboșiu.

CHIN.

*Limbele ceasului s-au întâlnit,
ceneai și n-ai mai venit!*

*Sufletul ți-a fost pând în gură
și l-ai pus la loc, cu o'nghițitură.*

*Vânt nu mai bătea... era liniște peste tot,
un nor alerga către soare înnot.*

*Un strigăt s-a despicat departe,
și pusnici l-au încrustat într-o carte.*

*Ani după ani vor veni,
ei între ei s-or inghiți...*

*Zadarnic fugi de limbele de pe cadran...
ele tot te vor ajunge într-un oarecare an.*

SANDU LITEANU

Pe o margine de an azi ne oprim!...
 Că suntem ce-am fi vrut, poate, să fim,
 E foarte greu de spus; ba'nclin a crede,
 Că n'am făcut nimic, din cât se vede!...
 Revista ca să fie răsfoită,
 Atâta, că... nici vorbă de cetită!
 Ii trebuie și nerv, ori... știți prea bine,
 Că'n Ateneul nostru cine vine,
 Iși lasăntreaga viață'n pragul porții:
 La Ateneu cuvântul îl au doar morții!...
 Cu ei să stai de vorbă și apoi
 Să le mai ceri și nervi de oameni noi,
 Ar fi egal să-i spui să scrie-odată,
 Lui Gh. Ciuhandu, „cronica rimată“;
 Sau lui Constantinescu, ca să știe
 Unde-am ajuns noi azi, în... poezie!...

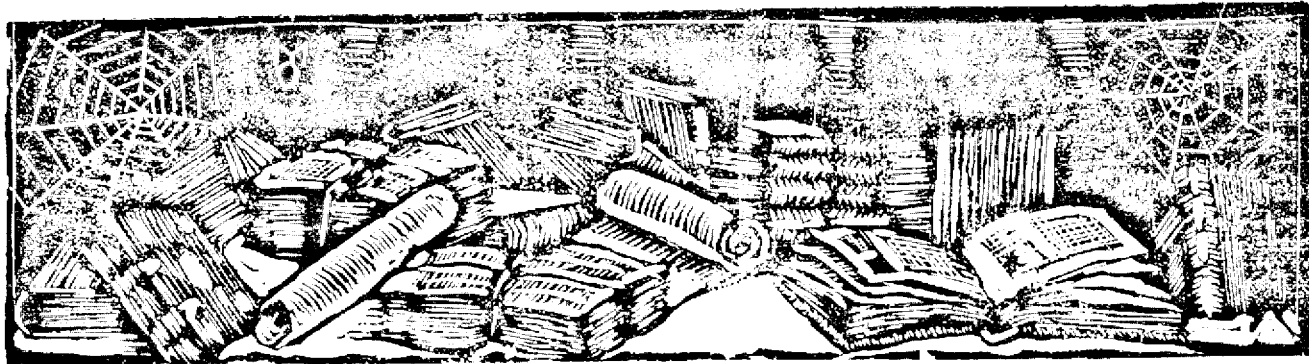
Azi ne oprim pe-o margine de an,
 Cu cel mai autentic cald elan
 Și-experiența tragerii pe sfoară
 A celor, cari, chiar pentru-a zecea oară
 În casă s'au grăbit de ne-au primit,
 Dar cu „abonament“ nu ne-au... cinstit!
 La capătul de drum azi încheiat,
 Suntem aceiași toți, câți am plecat:
 Istoric și poezii, notiști, gravori,
 Însemnăriști, esteti și recenzori.

Pe căprării... și dacă-ai vrea să'l lași
 Ar scri cincizeci de pagini, Filipaș!
 Suntem aicea toți: Păun cel mic
 — Și fiindcă-i mic, el scrie pic cu pic! —
 T. Vuia, care cere mereu „temă“,
 Când pentr-o notă, când pentr-o poemă;
 Octavian Lupaș, zgârcit la glume,
 Ce ne vorbește tot din „altă lume“;
 Edvard I. Găvănescu, omul care
 Și-a pus în gând să scrie... „pastorale“;
 Tolan Isaia, — tot, doi ochelari —
 Ce scrie la „Hotar“ în zile mari;
 Poeții: Barbu P. și Olinescu,
 Un ex poet: Al. Negură—Popescu,
 Pogana, cronicarul întru toate,
 Ce scrie nu cum vrea, ci doar cum poate;
 Și alți vre-o patru, cinci — luați de iele —
 Că și-au pierdut și numele... prin stele!
 Suntem aicea toți, doar cetitorii
 O fac mereu pe surzii și pe chiorii,
 Uitând să ne trimită, stimulent,
 Ceva, ce se numește-abonament!

Pe-o margine de an azi ne oprim,
 Că suntem ce-am fi vrut, poate, să fim,
 Răspunsul vi-l vom da după un an,
 Când vom scăpa de cronica lui...

PAN.

CĂRȚI - REVISTE

N. D. COCEA:

„Pentru un petec de negreață.”

Temutul pamfletar din epoca primelor începuturi de orientare socială la noi, d. N. D. Cocea, s-a înscris în arena literaturii cu al treilea roman. Grăbit să aducă ceva cu totul nou, pe note vechi însă, în »Vinul de viață lungă«, n-a cutezat să-și sfășie sufletul și rămânând numai în cadrul poeziei, ne-a dat o operă din acest domeniu și atât. Cu »Fecior de slugă« a cutezat și-a răzbit. Epoca antebelică, urmată de norocosul războiu al întregirii naționale, a găsit în spiritul dlui N. Cocea, pe cel mai crud procuror. Ca unul care a fost citat atât de des în fața parchetului — pentru idei și »idei« — nu se putea să nu încadreze aceste idei într-o operă de proporția unui roman. Inzestrat cu o cultura aleasă, stăpân pe frază și personal în stil — prea personal poate — d. Cocea clădește în »Pentru un petec de negreață«, societatea de după războiu: societate bănuită numai că ar fi așa cum ne-o arată d. Cocea. Mai bine zis n-o clădește, ci ne-o dezgolește cu tot ce are ea alb și negru; plină de păcate și viții, organizată într-o singură direcție: sexul!

Un merit al dlui N. Cocea, întâlnit și în »Fecior de slugă«, este acela de-și chema personagiile pe adevăratul lor nume: Ion Mihailache, Al. Constantinescu-Poreu, Virgil Madgearu, Al. Vaida, dr. N. Lupu — dedublat atunci când trebuie în dr. Vulpe — etc. Și dacă dlui Pamfil Seicaru n-a cutezat să-i zică pe nume, cine nu identifică pe ziaristul Chirilă Pleșcaru, când d. Cocea scrie: »Țigan de

origină și patriot român de profesie era, în zilele acelea de obștească incultură, de mormă și de dezorientare generală, spaima guvernelor, răzgâiatul politicianilor, luminătorul opiniei publice și haznaua fondurilor secrete. Deși gândea cu capul altora, seria cu propriile lui picioare. N'avea o idee a lui, originală, și toți se priveau într'insul ca într'o fântână de știință, ca într'un izvor de cugetare. Gânduri, principii, teorii, doctrine, se băteau sub fruntea lui îngustă, ca dănciacii la ușa cortului. Un unic »imperativ național« le domina uneori pe toate. dictatura! Țiganul se visa bulibaș».

Subiectul romanului e simplu. Andrei Vaia, fecior de bună societate, e setos de-o adevărată democrație. Numai în așa ceva vede el salvarea țării din răul în care a tărît-o războiul. Incadrat mai întâi în part. socialist, renunță la o doctrină pe care-o vede tăvălită în noroiul unei nepriceperi politice și trece în rândurile partidului țărănesc. Se convinge însă cu timpul că și aici, doctrina se menține în formele ei inițiale, numai în vreme de opoziție; căci din momentul trecerii la putere, doctrina îmbracă haina celui mai nerușinat gheșeft. Epoca guvernării național-țărăniste este descrisă în culorile cele mai negre posibile, ceice denotă că d. N. Cocea înclină spre un conservatorism sincer, decât spre un democratism rău interpretat. Restul personajilor, reliefate cu o admirabilă putere de evocare, completează cadrul romanului, în felul cel mai fericit posibil. Excelează între aceste personaje, »prietenul Berger«, în care cetitorii au recunoscut un fidel reporter teatral al unui mare cotidian din Capitală. O notă bună încă pentru autor este aceea că, de data aceasta

s-a refînt de-a face uz de expresii prea tari. Ca reeșe totul din forma expunerii, este foarte adevărat, dar și această formă este o nouă notă bună pentru autor. Până în prezent, »Pentru-un petec de negrăță« este romanul bun al acestui an; adică adevăratul roman bun.

SERGIU DAN:

„ARSENIC.“

Edit. »Cultura Națională«. Premiul
Techirghiol Movilă.

Comitetul de premiere al Soc. Techirghiol —Movilă a avut în acest an o inspirație mai fericită decât anul trecut, dar nu credem că ar fi și cea mai bună. Romanul dlui Sergiu Dan este o lucrare construită conștiincios, fără artificii, fără trucuri și mai ales frumos stilizată. Deși pare mai mult o nuvelă, întinsă pe proporția romanului, »Arsenic« face parte din seria lucrărilor făcute și nu născute. Subiectul în sine nu are nimic ieșit din comun, cu excepția tratării, pus pe note proustiniene. Ne place să credem că autorul, interpretat de eroul principal, nu este atât de novice, ca să nu și fi putut da seama dela început, că acel faimos Bubi, făcea parte din rândul atâtor posedați de sex; fapt care nu merita atâta atenție. Dacă eroul principal ar fi fost pus într-un cadru similar intelectului său, romanul nu ar fi avut decât de câștigat; rătăcit însă într-o lume inaccesibilă gândirii lui intime, își pierde din valoare. A vrut d. Sergiu Dan să se reliefeze dincolo de așteptările cititorilor? În acest caz e satisfăcut numai dsa, nu și cititorii.

Din felul însă, cum este scris »Arsenic«, d. Sergiu Dan, a cărei premiere a fost anticipat cunoscută de oamenii de litere din București, face dovada unui real talent în domeniul psihoanalizei.

MIRCEA ELIAD:

„Întoarcerea din Rai.“

Autorul lui »Maitrey«, îmbixit de-o literatură de cea mai înaltă frecvență în țări cu întins trecut literar, a scris o carte de peste 400 de pagini, pe care a intitulat-o »Întoarcerea din Rai«. Făcând apel la o copertă »Sex apel«, d. Mircea Eliad a crezut că va da măcar lovitura unui mare succes de librărie.

Din cele peste 400 de pagini, ne-am putut

face următoarea părere: subiectul este din țara românească, a fost operat în unul din sanatoriile lui Freud și și-a făcut convalescența în saloanele cu ecou proustinian. Cea ieșit se înțelege. Un amalgam de gânduri, chinuri inadins voite, vocabular de terorist rus, apucături triviale, — într-un cuvânt trișarea talentului, pe care trebuie să recunoaștem că d. Mircea Eliad îl are. Autorul »Întoarcerii din Rai«, a vrut să pară și mai original decât în »Maitrey«, ba poate, să ne arate că știe multă carte. A vrut numai, dar de reușit n-a putut s-o facă: expunerea subiectului — voit complicat — indicându-ni-l numai romantic. Teza realistă, trecută prin scrisul dlui Mircea Eliad, devine inaccesibilă literaturii propriu zise, chiar atunci când ne-ar explica doctrina freudistă și maniera »frumosului Marcel«. Că între cele două genii va fi o foarte mare asemănare, nu ne îndoim, dar interpretarea amândorora de către d. Mircea Eliad, îmbracă haina totalei neputințe. »Întoarcerea din Rai« lasă impresia unui ambalaj de gust (să zicem și asta), sub care se ascunde ceva atât de bizar, că renunți să-i mai faci și adevărata identificare.

ION POPA:

„Velerim și veler Doamne.“

Dela desen, la dramă; dela dramă, la regi-zorat; de aici la nuvelă și cum nuvela e-un fel de roman, d. Victor Ion Popa, a pornit și în această direcție. Suntem siguri că l-a ispitit succesul »Mușcatei din fereastră« și cău a făcut. Romanul nu-i simplu desen și un succes bine meritat, în domeniul dramei, nu-l indica musai și romancier! D. Victor Ion Popa a vrut să facă dovada geniului în mai multe domenii și n-a reușit decât să ne convingă că are talent într-o singură direcție. Primul său roman, intitulat de dragul refrenului »Velerim și veler Doamne«, nu aduce nimic dincolo de comun. Plasat numai în inima satului românesc, acest presupus roman, suntem siguri că a decepționat chiar pe autor. Ar fi natural, dacă plecăm dela premiza că dsa este un muncitor conștiincios în domeniul artei. A fost ispitit de boala romanului, și a crezut că-i chemat să ne dea adevăratul roman al satului. Ne-a dat câteva minunate dialoguri și atât. Restul: crime peste crime, viziuni de crime, câini polițiști, fete mari înnebunite de senzația primului contact cu-un ocnăș, care le-ar fi putut

fi lătă; peste toate cazând refrenul »Velerim și veler Doamne«. Or fi toate astea material chiar de roman, dar imbinarea lor cere un alt talent și în nici un caz pe-al dlui Victor Ion Popa. Bandarola de pe copertă e-o ingenioasă reclamă, și credem că ea exprimă fidel totmai celiace a intenționat autorul: că romanul nu corespunde intenției inițiale, e-un mare păcat. Cum d. V. I. Popa a intrat pe calea ispitelor, avem răbdarea să-i așteptăm noua sa ispită, în care-i urăm mai mult noroc, căci talentul este cu dsa.

C. ARGINTARU:

„VIN ȚIGANI!“

poem cu gravuri în lemn de Marcel Olinescu.

Directorul »Hyperion«-ului dela Cluj, este un om muncitor, și mai ales unul care vrea să fie răsplătit pentru munca lui, fie chiar numai moralicește. Cei din unul din numerele trecute ale »Brașovului Literar« o notiță vădit răutăcioasă la adresa dlui Argintaru, ne-a fugit gândul la figura pe care va fi făcut-o poetul clujan, la cetirea acestei notițe. Rândurile cari urmează am fi voit să fie o cât de mică răsplată morală. Dar ca cetitori obiectivi, cum putem noi admite dlui Argintaru să reiscălească poemul »Vin țigani«, din volumul »Agonia soarelui«, de data asta plin de greșeli tipografice atât de grave, încât denaturează întregul conținut? Salvarea acestei nepermise greșeli, aparține în întregime colaboratorului său, d. Marcel Olinescu, care ilustrează poemul în chip cu totul magistral. S-ar putea spune că placheta aparține exclusiv pictorului aradan, care a interpretat poemul — suntem siguri — dincolo de așteptările primului autor. Despre talentul dlui Marcel Olinescu, nu suntem chemați să vorbim noi, cari fiindu-i mai mult decât prieteni, am fi acuzați de exagerări. Cetitorii poemului »Vin țigani«, ilustrat de dsa., vor aprecia marele talent al pictorului aradan, singurul și marele merit al lucrării iscălite de d. C. Argintaru.

ION BREAZU:

„Viața literară românească în Ardealul de după Unire.“

Din ciclul conferințelor intitulat »Problemele principale ale Ardealului«, organizat de gruparea celor dela »Gând Românesc«, ne-a

sosit cartea dlui Ion Breazu, cu titulatura de mai sus. Vorbitorul a atacat o problemă nu atât de ușoară, cum s'ar părea la prima privire, și că este așa dsa o dovedește în spațiul conferinței tipărite, din cadrul căreia lipsește alte multe adevăruri. Documentat numai într-o anumită latură, avem impresia că d. Ion Breazu a uitat, intenționat, anumite capitole de viață literară în Ardeal. Și a uitat dsa a verifica și fenomenul de care vorbește la pag. 20, referitor la revistele literare apărute în Ardeal în ultimul timp. Cei grupați în jurul »HOTARULUI«, am deschis cei dintâi calea unei cât mai bune înțelegeri culturale pentru această regiune, și dacă »Gând Românesc« ne onorifică cu amintirea »într'o înșirare lungă«, e un răspuns delicat la o delicateță anticipată. Despre cartea dlui Breazu ne vom ocupa mai pe larg într'un articol special al numărului viitor, promițând autorului și un răspuns, pe care l'am vrea și un mic îndreptar, pentru complectarea problemei discutate de dsa în cele 24 pag. de prețioasă carte.

(a. n.)

PAUL ZARIFOPOL:

„Pentru Arta Literară.“

Ed. »Fundațiilor Regale«.

De la un timp, se remarcă în vitrinele librăriilor câteva cărți, în coperta cărora domină culoarea albastrului: plăente ochiului ca înălțare și ispititoare la cetit, odată răsfoite. Sunt primele publicații apărute în Editura »Fundațiilor Regale«.

Fără îndoială că, toate aceste cărți, semnalate astfel acum spre sfârșit de sezon — dar odată cu renașterea naturii — înseamnă pentru literatura românească, adevăratele puncte de reper, în bătătorirea noului drum, spre cultura universală. Din rândul publicațiilor acestei edituri, ne vom ocupa de ultima, intitulată »Pentru Arta Literară« al cărei autor este d. Paul Zarifopol, cunoscutul și mult apreciatul eseist al timpului de față. Deschisă oriunde, cartea dlui Zarifopol oferă aceeași limpezime de gândire: aceleași fraze de-o familiaritate unică, închizând într'insele înțelepciunea unui vechiu sfetnic al cărții, care și-a închinat viața, cultivării adevărului și frumosului. Nimic dincolo de-o gândire clară, nici un accent de bizarerie la modă astăzi pentru majoritatea scriitorilor, cari vor să dovedească cum că talentul nu-i decât lectură: nimic din nepu-

tința celor cari au invadat literatura noastră, în ultimul timp!

Expuneri stilizate cu desăvârșită măiestrie, de om al culturii sănătoase, peste tot îndemnuri bune. Cartea dlui Zarifopol ni se pare deci numai un punct de pornire, spre o țintă mult dorită: aceea a limpezisirilor în domeniul literaturii, atât de dezorientate în vremurile noastre. (i. f.)

DR. GH. CIUHANDU.

„Dr. Giorgiu Popa — Un om de școală și cultură.”

(1841 — 1897) cu o prefață de P. S. Sa Episcopul Roman Ciorogariu. Editura autorului, Arad 1934 Biblioteca »Ateneul Popular Arad«, Nr. 3.

Ateneul popular arădan și-a fixat între preocupările sale și cunoașterea istoriei românești a acestui ținut. De-aici, necesitatea monografiilor care să înfățișeze oameni și fapte, ale noastre, dintr'un trecut pe care streinii și vitregele împrejurări ni le-au ținut ascunse până astăzi.

Părintele dr. Gh. Ciuhandu, omul unei tăcute, dar laborioase activități de cercetător istoric, publică în Biblioteca Ateneului popular arădan, o interesantă și documentată monografie despre Gh. Popa, antecesorul său la Consistor, ca referent școlar.

P. S. Sa Episcopul R. Ciorogariu al Orăzii Mari prefațează lucrarea cu o admirabilă introducere. Pentru cei cari nu și-ar putea explica rostul acestei colaborări, vom aminti că Gh. Popa a fost un fiu al acelei Biharii pe care o păstorește astăzi, acest moșneag cu chip luminos, desprins par'că dintr'o icoana a trecutului nostru religios — o figură de apostol și cronicar — Episcopul R. Ciorogariu.

Prefața P. S. Sale trebuie menționată, fiindcă în afară de lauda osîrdiei »fiului Gheorghe« — Ciuhandu, de a înfățișa viața unui ales bihorean; Gh. Popa, este o protestare neobișnuit de energică împotriva acelor cari, dintr'o insuficientă cunoaștere a acestei regiuni, consideră Bihorul ca »țara trădătorilor«. S. Sa spune: »Atmosfera defavorabilă creată Bihariei prin intrigi, trebuie să se curețe. Inceputul se face prin editarea personalității lui Gheorghe Popa. Nădăjduiesc într'o continuare și se va ști odată pretutindeni aceeace noi știm, că această Biharie are suflet și cultură

românească. Nu suntem leproși națiunii! (p. VIII)

Gh. Popa a avut norocul unui foarte bun biograf. Părintele dr. Gh. Ciuhandu, el însuși un bihorean, aduce în primul rând o foarte temeinică pregătire istorică și cunoaștere amănunțită a istoriei acestei Eparhii aradane. Studiile și lucrările S. Sale sunt în această privință o mărturie edificatoare. Dar cartea părintelui Ciuhandu, despre înaintasul său dela Consistor, este pentru noi, care îl cunoaștem mai de aproape și prilejul unei confesiuni sufletești, că și o reabilitare pentru un alt mare neînțeles.

Venit din acel Bihor, care a dat Aradului și alți oameni de activă operă pentru cultura românească, ca un Al. Gavra sau ca însuși autorul monografiei ce o recenzăm aici, — Gh. Popa își începea sub episcopatul lui Miron Roman, o activitate culturală și școlară — la 1872 — atât de necesară bisericii și școalei românești în acel moment de radicală reorganizare în legătură cu aplicarea Statutului organic al lui Șaguna, obținut la 1869.

În monografia asupra școalei confesionale aradane, încă nepublicată, pe care o utilizează păr. dr. Gh. Ciuhandu, d. Iosif Moldovan, fost inspector școlar, autorul ei, se ocupă de această operă de tranziție, care ne apare astăzi tot mai interesantă și ca un punct de orientare, când școala a trecut sub oblăduirea morală și administrativă a Bisericii. Foile vremii, ca »Lumina«, spre exemplu, înregistrează polemicele, inerente unui moment de confuzie și de neînțelegere, ivită între preoți și dascăli, în această privință. E o foarte însemnată dată în viața școalei noastre confesionale pe care a fixat-o în lucrarea sa d. Iosif Moldovan și e regretabil că monografia sa n'a văzut încă lumina tiparului. Poate că »Asociația învățătorilor aradani« ar face și un act de recunoștință față de activitatea bogată școlară și românească a unui coleg și o prețioasă contribuție la istoria învățământului local, publicând acest manuscris.

În acești ani, dar, atât de frământați pentru școala confesională, venea la Arad tânărul Gh. Popa, care fusese un răstimp la Viena, primul redactor al foii Mocionestilor »Albina«

O întreagă problemă de reorganizare se cerea împlinită. Referentul școlar Gh. Popa nu stătu pe gânduri. El compune un »plan de învățământ«, o adevărată programă analitică, dă »Norme pentru administrația învățămân-

tului popular», cari se vor cristaliza definitiv mai târziu sub titlul de »Manducere la afacerile învățământului popular«. Găsește răgazul să redacteze »Lumina«, organul Diecezei sau să colaboreze cu articole pedagogice sau de polemică la »Minte și Lumina« revista Reuniunii învățătorilor aradani, publicată de Ioan Cioara, din Micălaca.

Se ocupă de selecționarea manualelor școlare, prin concursuri cu premii, publicând el însuși în același timp cărți școlare ca »Fizica«, sau acea »Istorie Universală, ales a națiunii române și a regatului Ungariei«, interzisă de guvernul maghiar, în care, vorbind de Mihai Viteazul, scria: »Să aruncăm flori pe mormântul unui principe român, care interesează istoria lumii«. Intre cărțile școlare publicate de Gh. Popa mai sunt: o »Istorie biblică« și o »Carte de rugăciuni«.

Instalarea la 2 Mai 1875, ca episcop a lui Ioan Mețianu este o dată foarte însemnată pentru întreaga activitate viitoare a referentului școlar.

Episcopul Mețianu venea cu o altă mentalitate. El a fost înainte de toate un bun gospodar, care a căutat să crească veniturile episcopiei sale, printr-o economă administrativă. N'a înțeles poate rosturile vremii. De-aceea conflictele izbucnesc cu referentul său și întregul plan de organizare școlară e stânjenit. Gh. Popa pune chestiunea înființării a cinci gimnazii românești, la: Arad, Lipova, Timișoara, Buteni și Tileagd. Propunerea căzu atunci când erau posibilități materiale de realizare. Mai târziu Consistoriul va relua această idee de a deschide un singur gimnaziu la Beiuș, când politica de maghiarizare, epoca »vântroaselor«, era în plină desfășurare și când se pierduse un timp atât de util. Atunci exclamă Gh. Popa: »nemții, ungurii, câteva mii, au gimnazii și românii peste jumătate de milion în Dieceză, n-au nici unul! Să ne mirăm că nu înaintăm?... Încă nu s'a pomenit o națiune regenerată prin școli streine!«.

Cu un cerc de activitate mai restrâns, referentul școlar se ocupă totuși stăruitor de înființarea corurilor școlare, a bibliotecelor școlare, a caselor de păstrare pentru școlari. Pe lângă acestea, traduce pe Robinson Crusoe, cu numeroase ilustrații, și publică la Gherla în 1886, lucrarea sa pedagogică »Merinde dela școală«, cuprinzând gândurile lui cu privire la învățământ. 1).

1) V. în Școala Vremii V, 3 articolul lui T. Maris despre Pedagogia lui dr. Georgiu Popa, unde autorul se ocupă de »Merinde dela școală«.

La 1885 traduce pe J. J. Rousseau, anume »Contractul social«, apărut mai întâi în »Luminătorul« din Timișoara și apoi în volum. În această privință vom aminti că la 1830, profesorul de »gramatică și compunere« dela Craiova, Stanciu Căpățineanu, traduce pentru »Biblioteca desfătătoare și plină de învățătură« — pe care o edita — Contractul social al lui Rousseau, fără însă să-l publice. Apăreau însă acolo, — alături de cărți școlare și romane ca »Nimfele dela Diotima« — și traduceri »Mărirea Romanilor« de Montesquieu sau »Zadie« al lui Voltaire. (V. N. Iorga Ist. lit. rom. sec. XIX vol. I p. 126—127).

Cu doi ani înaintea morții, Gh. Popa își aduna articolele de polemică și de altă natură în broșura »Serieri și Vorbiri, culese apoi direse«.

În afară de capitolele închinat activității școlare și culturale a fostului referent școlar, pâr. Gh. Ciuhandu ne înfățișează și concepția lui Gh. Popa în fața diferitelor probleme sociale, politice sau de viață. Preocuparea etică primează și istoriograful lui Gh. Popa, devine apologistul lui. Să nu se uite că monografia e scrisă de cineva care e preocupat înainte de toate, ca preot, de latara morală a acțiunilor omenești. Prin aceasta lucrarea câștigă. Numeroasele citate din lecturile lui Gh. Popa și în special din filozofia istorică, întregesc cunoașterea preocupărilor intelectuale ale acestui om, iar interesantele scrisori dela Ioan Toduțescu, inedite, completează, cu amănunte noi, prețioase, atmosfera acelei epoci. Terminând această cercetare, nu ne vom putea opri de a nu cita o caracterizare foarte interesantă a lui Gh. Popa, pe care o face autorul:

Stăpânit de puterea studiilor și conduitei sale, ce le-am arătat, a trebuit ca dânsul să trăiască în slujba sa culturală și bisericească, într'un mediu administrativ îngust, ce se preocupă exclusiv de problema gospodărească și de îndrumarea, în sens mai mult material decât duhovnicesc, a vieții eparhiei. Învățat și cult în sensul cel mai profund, larg și bun al cuvântului, modest din cale-fără cu atitudini precise măsurate și urbane față de oricine, dânsul a intrat în considerația obștească (pag. 93—94).

Lucrarea părintelui dr. Gh. Ciuhandu are o îndoită valoare: ca o prețioasă contribuție la istoria școlară și bisericească a acestei eparhii, între anii 1872—1897, și ca un exemplu

etic de viață sobră, cinstită și de muncă închinată Bisericii și Neamului, așa cum a fost în săși viața lui Gh. Popa.

Biblioteca Ateneului popular aradan a adus o nouă lumină la trecutul românesc al Aradului. (ed. i. g.)

LOUIS VARJASSY:

Révolution, bolchévisme, réaction.

Historie de l'occupation française en Hongrie (1918-1919), Paris, 1934.

Dl. Ludovic Varjassy, fost prefect de Arad și membru al guvernului Károlyi, a făcut să apară la Paris o carte extrem de interesantă pentru cunoașterea desfășurării evenimentelor politice dela 1918—1919, pe meleagurile noastre. Lăsând la o parte valoarea de pură informație istorică a acestei lucrări, vom sublinia numai serviciile ce ni le face dl. L. Varjassy, din punct de vedere al combaterii revizionismului.

Revizuirea tratatului dela Trianon, după părerea dlui Varjassy, nu are nici un sens practic. Noile state odată formate și consolidate, este imposibil de a le modifica cu mijloace pacifice teritoriile, obligându-le să restituie de bună voie o parte statului unguresc.

Revizuirea tratatului dela Trianon ar fi o experiență excesiv de periculoasă chiar în caz de reușită, deoarece violarea tratatelor de pace va provoca o răsturnare radicală a stării actuale a lucrurilor.

Pentru tranșarea problemei revizioniste, dl. Varjassy preconizează sau mai bine zis se atașează la ideea confederației statelor danubiene, ceea ce ar însemna o lărgire a Micii Antante din punct de vedere economic.

Cartea dlui L. Varjassy ar merita să fie tradusă în cât mai multe limbi, pentru că opinia publică mondială să o aibă la îndemână ca un izvor serios de informație asupra uneltirilor și stărilor din Ungaria de azi și din trecut.

N. CREVEDIA.

(o. lp.)

Dragoste cu termen redus.

Editura Cugetarea.

Dl. Crevedia a realizat în cadrul literaturii un concubinaj artistic între Tudor Arghezi și Mircea Damian. Văzut incidental ca într-o

vizita de etichetă, în cadrul restrâns al unei schițe sau nuvele, concubinajul acesta apăsător sub cele mai fericite auspicii. Deslănțat dealungul unui roman, ca după o ospetie prea îndelungată, certurile dintre concubini, »nepotririile de caracter« și tot ceea ce constituie un menaj nenorocit, te fac să o iai cât mai repede la sănătoasă și să închizi romanul deziluzionat. Gluma pare forțată și rutinară, ca zâmbetele soților pentru liniștirea vecinilor atrași de sgomotul »discuțiilor« casnice, efectele comice par giumbușlucuri la comanda »râzi că te tai«. Ici și colo, unele scene te fac să regreti că dl. Crevedia n'a rămas la schița umoristică. Privit sub acest punct, Dragostea cu termen redus »ar fi trebuit să apară înaintea« Bacalaureatului lui Puba. (o. m.)

D. NANU:

POEZII.

»Cartea Românească«, 1934.

În mijlocul sgomotoasei mișcări moderniste a poeziei contemporane, D. Nanu a rămas un izolat, credincios vechei sale formațiuni artistice. Se integrează deci în linia marelui noastre tradiții literare. Cum modernismul, după atâtea fandări și poze pretentioase încă nu a produs un poet care, rămânând reprezentativ pentru mișcare să poată înfrunta veacurile, începem să credem că nici nu-l va da vreodată. Căci, analizându-se prin sine dela zi la zi, poezia modernistă n-a plimbat pe toate câmpurile anarhiei și s'a îndepărtat tot mai mult de limitele unei arte minime. Socotim deci apariția volumului de »Poesii« al dlui Nanu, ca un semn de relativă limpezire a apelor și cu el încercăm reîntoarcerea la vechile altare. Furtuna pare să fi trecut. Ar fi timpul ca după un atât de îndelungat interregnum, arta adevărată să-și reocupe locul.

În lunga spovedanie care precedă volumul, d. Nanu mărturisește, între altele, experiența personală dela baza poeziei sale: »O viață întreagă condensată într-o carte de poezii«. Fără să ne raportăm la tot pasul la viața scriitorului, întrevădem totuși un lirism cu puternice aderențe în natura intimă a poetului. Aceasta, fie că ne referim la poezia erotică, încorporată în cea mai mare parte în gruparea »În nostalgia unui cămin«, fie că privim lirismul ca fond ideologic, în care stăpânește mai ales ideea divinității.

De o parte poezia dragostei: o dragoste

nostalgică înflorită în primăvara vieții, curată, gingașă, sfioasă, psalmodiată discret în note duioase, a cărei amintire stăruiește încă luminându-i și fermecându-i bătrânețele. Dragoste care nu are îndrăzneala afirmației, ci rămâne în gândul și tăcerea înflorată a adoratorului. O iubire de dincolo de realitate, mai mult visată și care:

*«De vrei să nu se stingă în prăpă,
Că purure să te mângâie,
O! pune straje gurii tale
Ca taina, taină să rămâie!»*
(Nici șoptele)

Iubirea aceasta este de esență divină, imobilizând prin prezența ei lutul omenesc:

*«Surâsul tău e înflorirea,
E voluptatea de nespus,
Când lutul simte cum pogoară
Tăria harului de sus...»*
(Surâsul unei Gioconde)

Și în amurgul vieții, închinându-se asupra trecutului, sufletul poetului este copleșit de tristețe:

*«E prea târziu și te omoară gândul:
Comorii nestimate n'au părăsit,
Nu i-ai simțit la vreme prefuirea...
Din stolul drag, cea mai iubită fată
Nu ți-a știut și nu i-ai spus iubirea...»*
(Reflexuri din amurg)

Alături de poezia dragostei, învăluită în sficiune și privită mai mult în raza amintirii, ceea ce este caracteristic este poezia gravă, de inspirație religioasă morală, în care misticismul biblic este atotstăpânitor. Poezie tăiată în versuri abrupte, dure, în care vedem patetismul unui suflet ce se sbate bătut de furtunile gândului în fața problemei existenței și Dumnezeuirii. Este drama unui suflet ce se simte atras spre genunea păcatelor, se sbuciumă în focul îndoielii și chiar căzând, se ridică mântuindu-se prin *Credință*.

Lângă farmecul izvorit din amintirea dragostei apuse, *Credința* aduce în pragul bătrâneții sprijinul mântuirii vieții, asaltată de ispite.

Poetul se simte fiu al Universului, parte din Dumnezeuire. (Inrudire). Plăsmuindu-l din contraste de bine și rău, Dumnezeu a sădit în sufletul omului îndemnurile spre împlinirea sfintelor porunci, i-a pus în cale însă farmecul ispitelor, dându-i pe deasupra și libertatea de ascultare sau împotrivire. În lupta

între bine și rău stă drama omului, care este drama libertății sale:

*«Primi-voi suferința murind semeț, întreg,
Sau voluptatea vieții până la fund sorbită
Cu prețu'ngemunerii din ultima clipită?»*
(Îndoiala)

Sub forma îndoielii, omul deliberază în mijlocul farmecului și ispitei, întrezărind primejdiiile păcatului. Și dacă uneori mărturisește biruința puterilor dumnezeiești, libertatea îl va împinge totuși în iadul pierzării, nimicindu-l:

*«Acuma răătăcesc învins, pierdut,
Un făt schilod și parcă mort-născut,
Zdrobit sub maestatea ce mi-ai dat.»*
(Drama libertății)

Conștiința căderii îi dă însă puteri să-și vadă întreaga ticăloșie și mistuindu-se pe rugul remușcării, omul își regăsește *Credința* și ajunge la împăcarea de sine în ascensiunea către Dumnezeu. De acum, dominându-și scăderile și ispitele se îndreaptă către poarta veșniciei, pentru că în ceasul din urmă să nu mai aibă decât această rugămintă, smerit sopțită:

*«O! de m'ași strecura
Almecând în veșnicul abis
Încet și nevăzut printre mulțime...
Nici pașii mei să nu-i audă nime,
Nici ușa după mine când s'achis!»*
(În ceasul din urmă)

Este nota care încheie, la capătul tuturor experiențelor, sbuciumul unei ființe: dorul după liniștea eternă.

Prin delicatețea și caldă duioșie a poeziei sale erotice, prin adâncimea fundamentului ideologic al lirismului său, prin frământarea gravă și impunătoare în care-și înconjoară ideologia, D. Nanu prezintă note caracteristice, cu care ocupă un punct însemnat în lirica noastră.

(M. Păun).

EUGENIU SPERANȚIA:

„PAPILLONS”

de Schumann, Editura „Cugeltarea”, Buc.

„Papillons” op. 2 de Schumann este „nu numai o grațioasă și capricioasă jucărie a unui geniu abia înmugurit, ci și una dintre acele compoziții muzicale care stimează reflexianța și-ți sugerează un torent de gânduri... E un mănunchi de izbucniri spontane ale unui izvor încă insuficient captat”. Toate variațiile operei sunt discret legate între ele în unitatea compoziției.

O recentă audiție a compoziției lui Schumann, inspiră pe poetul filozof și estetician Speranția. »Gânduri... altădata izolate și sporadice, fugare și fără suficient contur, se ordonară organic într'un tot multiplu și sistematic«. De-aici tema sau pretextul operei dlui Eugeniu Speranția. Compoziția lui Schumann e o serie de epizoade muzicale în jurul unui același impuls, în jurul unui singur gând ce are ca fundament psihologic o aceeași dispoziție afectivă, o aceeași »stare sufletească«; cartea dlui Speranția este o însiruire de gânduri, de convingeri personale, de investigațiuni în toate domeniile artei, de complectări și obiecțiuni privind — toate — principiul unic al vieții, al dramei și al frumosului. Este, după cum afirmă însăși autorul, o replică a timpului nostru la »Laokoon« operă inspirată lui Lessing de reprezentarea plastică a grupului clasic cu același nume.

Un pretext muzical, azi — odinioară un pretext plastic; motivul rămâne în ambele cazuri același: tratarea diferitelor probleme de filozofie a artei. Dar spre deosebire de Lessing care privește sistematic și unitar blocul compact al artei plastice, d. Speranția se lasă condus de sborul frânt, aglobiu și sporadic al »papillons«-ilor lui Schumann. Ni-o mărturisește cu modestia-i caracteristică d. Speranția. Faptul nu micșorează însă nici însemnătatea nici originalitatea operei sale.

Cu »Papillons«-ul său, d. Eugeniu Speranția ne reeditează pe »Pseudokinetikos« al lui Odobescu — cu mai puține sbueniri subiective decât autorul »Falșului tratat de vânătoare«, cu mai redus avânt epic decât autorul lui »Mihnea Vodă cel Rău« — dar cu tehnica modernă a unui spirit filozofic și cu arsenalul de cunoștințe pe care o variată

și susținută lectură precum și repetate investigațiuni în focarele de cultură ale marilor centre apusene i le-au pus la îndemână.

(a. c.)

COLONEL DEMETRIU BARDOSI:

„Principiile caracterelor tari“

Arad, Oct. 1933.

Dintr'o scuzabilă neglijență am întârziat recenzarea acestei cărți, apărută în editura autorului încă din Octombrie trecut.

Câteva esențiale capitole ale psihologiei sunt tratate și exemplificate de autor, utilizând o variată lectură și o bogată experiență personală din anii carierii militare. Noțiuni abstracte ca: onoarea, veracitatea, curajul, modestia, caracterul, spiritul de corp și camaraderia sunt precis definite și admirabil exemplificate, printr'un bogat și ales material istoric — în cuprinsul primului capitol al cărții dlui col. Bardosi. Al doilea și ultimul capitol tratează între altele: valoarea timpului, întrebuințarea banului, cetirea cărților, înfățișarea personală, puterea sânguinței — chestiuni de actualitate, care nu numai că introduc pe cititor în domeniul teoretic al sociologiei curente, dar îi și îndrumază practic atitudinea în viața de toate zilele. Dealtfel aceasta este chiar scopul operei care degaje deopotrivă un robust romantism cavaleresc — puțin cam exotic față de realismul brutal al vieții noastre de azi — și un stăruitor curent de atmosferă Nietzsche-ană.

»Formați caractere«, a spus cândva Regele Carol I., adresându-se profesorilor universitari. Aceasta este ideea centrală a cărții utopistului colonel pensionar D. Bardosi.

(a. c.)

REVISTE

AZI: — Aprilie. No. 2. preț 10 lei. Revista dlui Zaharia Stancu reprezintă un efort de entuziasm și de jertfă, ce nu cred să fie apreciat la justa lui valoare. A scoate o revistă de 120 de pagini în condiții excelente, a da lucrări bune și a o vinde cu un preț atât de modest, când și așa o revistă înseamnă numai sacrificii materiale, e o îndrăzneală care scuză dela început neregularitatea apariției, dar care subliniază sacrificiul

și clogiază pe animator. Numărul de față aduce un interesant eseu despre liniște al lui C. Noica. Traduceri din Rimbaud-dar nu cele mai reprezentative — semnează Maria Banuș, care-și mărturisește astfel filiațiunea inspirației. Nuvele cu profunțat accent »proustian« publică dnii R. Boureanu Gib. Mihăescu și Anton Holban. Interesantă poezia: Contingent 1916 a lui Paul Sterian. Prințul de seară al lui Simion Stănescu, plin de farmec. Intere-

sante cronici și note mărunte completează numărul de față, după aceleași criterii comune tuturor revistelor: laude amicilor, săgeți inamicilor.

GAND ROMANESC — An. II. No. 1—2 Ianuarie—Februarie. Revista clujeană își continuă ideologia căreia i s'a închinat cu aceeași tenacitate și cu același succes. Numerele dintr'un prematur an II., aduc introducerea din cartea: Existența Tragică a dlui P. Roșca, o minunată nuvelă a unui prezator de un savuros ardelenism, Pavel Dan, un interesant studiu despre Cioflec, un folklorist uitat al dlui Bogdan Duică. Articole variate semnează dnii I. Lupaș, St. Motoș, G. Moroianu, Ilie Dăianu, Traian Herseni, etc. Cronici și mișcarea culturală încheie acest bogat număr (o. m.)

REVISTA FUNDAȚIILOR REGALE. — Anul I. No. 4. Aprilie 1934. Încă dela primul număr, am semnalat această revistă, ca ceva original în cuprinsul revistelor românești, și îi găsim o asemănare, numai alături de revista franceză «Le Mois», bineînțeles păstrând distanța.

Deatunci e'o regularitate și punctualitate demnă de remarcă, astăzi când se ignoră atât acest mic detaliu, — cu un cuprins tot mai variat, ce concentrează scrisul tinerilor și al celor mai înaintați în vîrstă; ea se menține la aceeași înălțime, inspirînd pretutindeni încredere, aducînd o fișie de lumină.

Cele 240 de pagini cari, de fiecare dată formează un volum dens, ce pus la locul lui, face cînte ori cărei bibliotecă unde-i așezat.

(i. f.)

»**SIBIUL LITERAR**«, An. I. Nr. 1—2. — Cunoșteam la Sibiu revista »Provincia Literară« și tocmai când aceasta anunța cetitorilor regretul dispariției, din vina restanței abonamentelor, primim o nouă revistă sibiană »Sibiul Literar«. Din predoslovie dlui Pimen Constantinescu, care ni se pare a fi și animatorul noiei reviste, am reținut un singur fapt: »partea așa zisă creatoare, de beletristică, să fie scrisă în special de sibieni și cronica extinsă la cel puțin jumătate de revistă, să nu negligeze în nici un caz faptele și fenomenele culturale ale acestui ținut și municipiu, dându-li-se toată prioritatea cuvenită«. Dorim noului confrate realizarea principiilor enun-

țate, luându-ne obligația de-a reveni după apariția altor numere.

»**PROGRES ȘI CULTURĂ**« An. II. Nr. 4. — Tg.-Mureș. — Revista grupului cultural dela Tg.-Mureș, își continuă ținuta impusă de program. Dnii dr. E. Nicoară și V. Neta scriu despre baronul Vasile Pop; un studiu interesant despre structura sufletească a copilului, iscălește d. prof. Gh. Bronzetti; un documentat articol despre spiritualism și materialism, poartă iscălitura dlui Ion Covrig-Nonea; d. Vasile Netea scrie »Eugenio și problemele ei«. Cronici și interesante dări de seamă iscălesc dnii: Maximilian Costin, Nic. Nistor și Gh. Anței. Paginile de beletristică sunt completate cu produsele dlor: Alexandru Sara, Nicolae Albu, I. Th. Ilea, Mihail Pinteș și V. Hondrilă. Observații juste și din cari rees și adevăratul talent celui dedicat literaturii, sunt cuprinse în cele iscălite de poetul Gherghinescu Vania.

REVUE DE TRANSYLVANIE. — Dela Cluj ne-a sosit primul număr al revistei, care se tipărește în limba franceză, sub direcțiunea d-lor Silviu Dragomir, membru al Academiei Române și d. D. Roșca, reputatul profesor de filosofie dela Universitatea din Cluj.

Revue de Transylvanie apare trimestrial, sub auspiciile Astrei din Sibiu, care a strâns condeiele cele mai bune din Ardeal, pentru a răspunde acțiunii de ponegrire a revizionismului unguresc. Primul număr, tipărit de Imprimeria Națională în condiții excelente, cuprinde o serie de studii, articole, cronici și dări de seamă, semnate de Silvia Dragomir, I. Lupaș, Dr. Sabin Manuila, Onisifor Ghibu, Coriolan Petranu, N. Drăganu, C. Bardoși, S. Lupaș, I. Moga, I. Crăciun, Sabin Oprean, M. Dragomir, N. Bănescu și I. Breazu.

Destinată pentru a informa lumea din Occident și pentru a combate teza revizionistă a Ungurilor, Revue de Transylvanie va apare de fiecare număr în câte 8 coale de tipar și va căuta să adune în mod sistematic materialul potrivit a informa opinia europeană asupra operei de meritată dreptate istorică, ce s'a făcut Ardealului.

Revue de Transylvanie, urmărind scopuri identice nouă, — bineînțeles în proporție avansată — chemarea ei la viață nu poate decât să ne bucure.

INSEMINĂRI

SERBAREA DELA CARANSEBEȘ. — Duminică 15 Aprilie, Caransebeșul, văduvit până atunci de episcopul său, a îmbrăcat, ca rare ori altă dată, haină de sărbătoare. Atunci a avut loc instalarea noului episcop, P. S. S. Părintele Dr. Vasile Lăzărescu.

Fiu al Banatului, odraslă dintr-o vrednică familie de gospodari frunzeși și chibzuiți, cu frumoasă învățătură de carte, potolit la fire și chibzuit la muncă, nici nu se putea să nu fie îmbrățișat cu caracteristica dragoste și manifestare sărbătorească, a bănătenilor, ca și cu toate bunele nădejdi.

De aici, serbările așa de frumoase cari au avut loc.

La aceste serbări am fost reprezentați și noi, cei de la »Ateneul Popular« și de la »Hotarul«. Cu acest prilej, părintele Gh. Ciuhandu, în calitate de președinte al »Soc. preoțești ardeleni«, a aflat forma în care să exprime P. S. Sale și sentimentele noastre, ca unuia care-și avea legăturile sale, de mai multă vreme, cu Aradul.

P. S. Sa adică își făcuse aici o parte din studiile teologice, având parte și de serviciu începător la episcopia Aradului, în care timp a întreținut legături și cu familia părintelui Ciuhandu.

La aceste legături cu Aradul a făcut sf. sa aluzie, când i-a tăleuit sentimentele noastre. Reținem aceste cuvinte, pentru sensul lor cultural:

»Și fiind vorba de Arad, unde ne-am întovărășit o seamă de scormonitori de hriseave și purtători de condeiu, cari mergem pe urmele celor ce au activat, sau numai au trecut pe la Arad, lăsând acolo amintiri frumoase, — dați-mi voie, Vă rog, să V-aduc și să Vă exprim bune urări și din partea »Ateneului Popular« și din a revistei noastre »Hotarul«. Aceste organizații culturale se vor gândi, de aici încolo, la P. S. Voastră, și ca la un fost arădan, răsărit din comuna Jadani, din acel sol ce ne-a dat pe dascălul lui Dimitrie Tichindeal, — pe acel Mihail Martinovici—Roșu; el însuși ca și P. S. Voastră, dascăl de teologie, din ale cărui manuscrise, așa știm, se găsesc unele la Arad și nădăjduesc să intre în preocupările din viitor ale »Ateneului Popular« și ale revistei noastre.

Adresăm și pe această cale, P. Sfințitului Vasile de la Caransebeș, aceleași alese sentimente și urări de bine!» (h.)

FESTIVALUL GAVRA. — Revista noastră și-a deschis bucuroasă coloanele, pentru a face o pioasă pomenire, profesorului de odinioară, Alexandru Gavra.

Unut din colegii noștri dela »Ateneu«, l-a înfățișat deja dintr-o latură a activității lui, în raport cu cultul istoriei românilor.

N-avem însă, de fel gândul să ne oprim numai la această înfățișare fragmentară a unui dascăl de lungă și vrednică afirmare și propagandist național, cu rosturi puțin deslușite și, și mai puțin apreciate până acum. Ne gândim să-i cercetăm și să-i înfățișăm viața și activitatea, mai pe larg, așa cum și-a luat »Ateneul« nostru în programul lui de activitate.

Pentru a ști, din câteva cuvinte măcar, despre cine este vorba, vom spune că, profesorul Alexandru Gavra s-a născut (1797) în Oradea. Ca absolvent al Academiei de Drept din Oradea, după ce fusese și funcționar județean, a trecut de profesor la școala normală din Arad (1821). De atunci a funcționat ca profesor iar de la 1850 încolo și ca director al școlii, până la 1877, când se pensionează. La 22 Oct. 1884 a murit.

De-atunci, se împlinesc în toamna acestui an, tocmai cincizeci de ani. Din acest prilej »Ateneul« nostru a luat inițiativa, ca în luna Oct. să aranjeze un festival. Programul, în termeni generali, s-a și întocmit deja. O conferință comemorativă, încadrată în producții culturale — declamații și coruri.

Tânăra asociație corală »Doina Crișanei«, se indică dela sine ca o prețioasă tovarășă, cu acest prilej, prin cântecele sale.

Se înțelege, acest praznic cultural nu vrem să fie socotit și ca o monopolizare prin inițiativa noastră. Vom vedea foarte bucuroși și alte colaborări, care se vor potrivi cu pomenirea acestui om de școală și de propagandă națională.

Vom reuși poate, să fixăm o placă comemorativă, pe zidul vechii școli normale, și să facem ca mormântul profesorului Alexandru Gavra să fie scos din împărăgînirea, în care l-am găsit.

La aceasta ne va trebui, și o bunăvoință înțelegătoare, dar și un obol curat, pe cari nu vom evita a le cere.

Ne place să nădăjduim, că le vom primi pe amândouă.

Nu pentru noi, cari mergem, cum mergem, tot înainte. Ci pentru a ne face, cu toții, o datorie pioasă către unul din mulții înaintași vrednici dar uitați de către îmbuibății zilelor noastre.

Gh. Ciuhandu.

DELA BELGRAD. — Zilele trecute, am avut un bun prilej să cercetez **Beogradul**. După sfatul prietenilor dela această revistă, redau, în șirele ce urmează câteva impresii. Gândul ce mă îndreptase într'acolo, a fost să reimprespățez o veche cunoștință studentească dela Universitatea din Cernăuți, cu un coleg mai în vârstă, azi înalt dignitar al Bisericii ortodoxe jugoslave. E vorba de P. S. Sa Părintele episcop de Beograd și vicar patriarhal Dr. Vikentije Vuici.

A-l vedea pe P. S. Sa este o plăcere aleasă pentru fiecare român, fiind P. S. S. un românofil, care a învățat limba românească — numai din cărți! — și ne o vorbește bine, iar pelângă aceasta are foarte frumoase cunoștințe, chiar și de amănunte, cu privire la viața românească de azi și din trecutul nostru cultural-bisericesc și politic. P. S. Sa fusese trimisul oficial al Bisericii ortodoxe sârbești, la congresul mondial, ținut în București, decurând, pentru înfrățirea popoarelor prin Biserică. Cu acel prilej P. S. Sa și-a rostit salutul, la București, în limba română, și numai după aceea a continuat în limba oficială a Bisericii Sale.

Fără indoială, P. S. Sa — care acasă, e o personalitate distinsă în episcopat și are multă trecere la Curtea Suveranului său — este omul superior, care merită obștească atenție. De sine înțeles: și respectul nostru al românilor, pentru dragostea ce ne-o poartă. Dovadă: graiul românesc, ce ni-l vorbește și cartea românească pe care-a îndrăgit-o.

Din acest punct de vedere rămâne caracteristică bucuria, ce am observat că i-o făcusem: eu și două românce arădane, când ne-am prezentat P. S. Sale, la 21 Aprilie și i-am oferit cărți românești, între cari și poeziile religioase ale lui D. Nanu.

S'a întreținut cu noi aproape numai românește, dinadins după a Sa dorință, spunând că-i prea puțin atâta numai, că ceteste

numere razlețe din »Universul«.

A cerut informații despre raporturile de cărturărie românească, interesându-se în special de profesorii de istorie dela Universitatea din Cluj, neintrelăsând de-a înșira lucrările părintelui I. Lupaș, despre care spunea că i cunoaște și volumul de predici, de când era protopop al Săliștei.

A doua zi, — pentruca bucuria noastră să fie deplină, l-am văzut slujind Sf. Liturgie (exact cum se făcea și la noi mai înainte vreme), în biserica Alexandar Newski. Cu acel prilej cu sfințele Daruri, a pomenit alături de superioritatea sa canonică, nu numai Biserica ortodoxă rusească care suferă martiriu, ci și »pravoslavnică Biserica sârbo-românească«.

Veți înțelege, deci, că am avut o zi frumoasă și plăcute constatări și amintiri.

La Beograd, unde în anturajul patriarhiei se găsesc și preoți cu studii alese și cunoscători, unii, și ai limbei engleze, care, durere nu-mi este accesibilă, mă dusesem pentru a căuta mijlociri de-a mă informa în unele probleme de istorie românească, cu ajutorul asistentului și înțelegătorului vlădică Vikentije. Nădejdiile nu m-au înșelat. Pregătirile sunt inițiate deja.

De data aceasta, însă, numai cel mult atât dacă mai pot adăoga, că P. S. Sa e bucurat de legăturile de carte, în semnul cărora i-a scris grațit, deoarece ele sunt destinate să promoveze istoriografia culturală și bisericească a Românilor și să lămurească anumite raporturi, de ocrotirea Ortodoxiei între români, cu ajutorul episcopiei sârbești de pe vremuri.

Deci, să nădăjduim!

Dacă am menționat aceste lucruri, ca să stau așa de aproape, de gândurile și îndelungă nicirile mele, îmi place să cred că ele pot interesa și pe alții. Această mențiune, însă, nu se tălmăcească în așa fel, că la Beograd n-am întâmpinat și alte lucruri, tot pe atât de vrednice de a fi spuse.

Situația minunată a Beogradului, așezat pe o colină, și cu remarcabilul său progres de care mi s'a spus — din anii din urmă, se raportează la raport edilitar, estetic și sanitar: toate acestea împrejurări fac să-i sporească meritu prestigiu și puterea de atracție. Minunatul parc public numit Topcider, d'asupra căruiia, pe o colină se înalță reședința regală de vară, încadrată

intr'un complex de vile distinse și răzlețite între verdeață — sunt înfățișări cari desmeară ochiul și dau sănătate

Un alt parc public, Kalimegdan-ul, orânduit pe ruinele vechii cetăți de Beograd — ea însăși clădită la vremea sa pe așezări militare din vremea Romanilor — se cere mereu văzut de cine a avut odată bunul prilej să-l cunoască. Beogradul, în întregime, sprijinit pe două minunate parcuri, la îngemănarea râului Sava cu bătrâna Dunăre, e-o minune, care încântă și cucerește, mai ales privind acest ansamblu, seara de pe vaporul ce te aduce din spre Zemun, — oraș dincolo de Sava, de curând atașat capitalei jugoslave.

Dar, alături de toate aceste frumuseți ale naturii, pe care le-a cultivat mâna omenească, noi, românii, care ne-am folosit de prilejul acestei excursii, am avut de a remarca și alte frumuseți, de ordin sufleteș.

În această capitală își trăiește zilele o și mai frumoasă Crăiasă și românească: Regina Marioara a Jugoslaviei, »cea mai frumoasă perlă a României«, cum îi zisese după cununia Ei, regretatul Ei Tată, Regele Ferdinand, din balconul regal, la Beograd, când a grăit popoului jugoslav.

Ea strălucește, pe tronul jugoslav și și în familia regală, mai mult prin frumusețea naturală, de cât prin diadema regală; — prin modestia Sa, în trai și în îmbrăcăminte și prin viața închinată numai Regelui Soț, copiilor Săi frumoși și acțiunilor caritative.

Interlocutorului meu, când îmi spunea de acestea, i-am surprins o emoție, resfrântă și în geana mea, ca un cald mărgăritar de sufletească bucurie...

Era vorba, doară, de o domniță română, care ca altele multe din trecutul nostru, au îndopobit tronuri din țări depărtate, ducând acolo belșugul de frumuseță și bunătate a sufletului românesc. Și, pe-o clipă, am văzut, în gândul meu, pe-acea »domniță sârbească«, Despina—Milița — fiică a Despotului sârb Ioan Brancovici, devenită Doamnă a lui Neagoe Basarab Vodă, — care, ajunsă în țară, și-a vândut toate juvaerele moștenite din Casa Domnitoare a Serbiei, pentru a se înălța mai în curând Mănăstirea Argeșului.

Noi am răsplătit darurile Despinei—Milița cu ceva mai de preț: cu »cea mai frumoasă perlă a României«, drept cheazăie bună între două neamuri de aceeași credință, avizate a

se sprijini și mai mult după realizarea idealului lor politic-național.

Noi am dat Jugoslaviei mai mult decât juvaere și cheazăii: o Regină ce decorează un tron prietin, o Mamă duioasă, factor indispensabil pentru noua dinastie pornită spre avânt.

Iată, cu ce gânduri poți să te întorci dela Beograd.

Gh. Ciuhandu.

FRESCA ATENEULUI. Capitala va primi anul acesta dacă nu cea mai desăvârșită operă picturală, cel puțin cea mai mare în dimensiuni pictură murală, care există la noi. Archicu-noscutul perele »rezervat pentru marea frescă ce va reprezenta fazele cele mai însemnate ale Istoriei Românilor« din sala de festivități a Palatului Ateneului își va primi după aproape 50 de ani de așteptare fresca dorită. Maestrul Costin Petrescu a compus panourile și o pătrime e de pe acum gata. Va fi o mare revistă a Istoriei Românilor dela Traian până în zilele noastre. Din timbrele scoase și vândute școlărimii din toată țara pentru acoperirea, cheltuielilor necesare desăvârșirii operii începute, am ne putem face o icoană bine definită asupra aceea ce va fi marea frescă. Pentru că scenele reproduse în miniatura timbrele sunt prea lilografii ca să fie artă și prea cortegiu istoric ca să impună mai mult ca un divertisment. Așteptăm totuși dela penelul și dela priceperca artistică a maestrului Costin Petrescu îndepărtarea acestor tare inestetice și desăvârșirea unei adevărate capo d'opere pentru patrimoniul nostru artistic. (m. o.)

REAPARIȚIA REVISTEI »RAMURI. — Ne-a sosit primul număr al elegantei reviste craiovene »RAMURI«, eclipsată timp de cinci ani, în urma »răsunătoarei înfrângeri comerciale«, cum mărturisește însuși directorul ei de totdeauna, d. C. S. Făgețel. Reapariția acestei reviste ne bucură neprețuit de mult, mai ales că mulți dintre noi — cei dela »HOTARUL«, am fost cetitorii ei de fiecare număr. Redarea vieții acestei reviste s'ar datoră faptului că, »o sumă de tineri cari ar dori să se vadă grupați într'o mare tovărășie de luptă pentru a reda Craiovei locul pe care l-a avut în mișcarea culturală a țării«, trăiesc în Oltenia cunoscutei tradiției culturale. Mărturisirea acestui fapt ni se pare identic chemării la viață a »Hotarului«, în Aradu' cunoscut ca cel mai cultural centru al Ardealului. Venind pe aceleași drumuri, ne-am dori și prietini.

NOTE

PAUL ZARIFOPOL, estetician de mare și critic de reală formație intelectuală, a sfârșit cu mergerea sa printre noi. Fiul vieții i-a fost retezat brusc, spre a i-se îngădui plecarea eroică a celor aleși să sfârșescă în post de comandă și datorie.

Căci dănsul prin ideile sale luminoase, cu stilul său impecabil, a comandat, sub semnul bunului simț și al gustului rafinat, generații întregi de intelectuali, cari nu puteau să-l ocolească, fiindcă în totdeauna fraza sa concisă și lapidară avea de împărtășit o formă nouă de a vedea lucrurile și un sens moral al valorilor.

Și, într-o vreme în care iureșul lovacității atacă principiile de bază ale unei estetici de lungă eucerire a vremurilor, criticul Paul Zarifopol își impunea cu prisosință datoria sa de paznic al bunului simț și al măsurii clasice.

Aseet al ideii, și plinitor al unei misiuni de orientare, a fost omul care deținea un punct de înaltă strategie și direcție pe câmpul de luptă spirituală, și unde cu greu va putea fi înlocuit.

SERGIE ESENIN, poet cu adevărat și pe de-antregul moscovit, pur și turmentat, ieratic și detracat, iubind spiritul și adolescența cu pelerină albă, visând seara în pragul izbei, cu privirea animată în vârful de plop și calculând țărânește, suspendat în vid peste generații și vreme, — ne este prezentat, în, poate, cea mai interesantă carte a sezonului, de către d. Zaharia Stancu.

Și câte încă nu se cer spuse despre cele câteva pagini, în cari gândurile se alungă, se urcă spre cer, și se coboară, în flăcări, spre iad.

O carte care se oferă tuturor iubitorilor de frumos. În năvala erotismului, mascat sub mantia artei, poemele de vis și de amar, aspre și lunatice, constituie un răcoritor izvor de popas, într-o zonă de altitudine și de azur.

ȘOMAJUL INTELECTUAL este pus la ordinea zilei spre a fi rezolvat, prin măsuri administrative. Este îmbucurător faptul, că atenția forurilor diriguitoare se îndreaptă tot mai stăruitor asupra problemei: nu credem totuși că o simplă măsură biurocratică va lichida un fenomen social, care are rădăcini mult mai adânci și mai puternice, decât acele cari se pot reteza cu un simplu condei. În locul paliativelor cari îndreaptă răul pentru o clipă, noi ne mărțurisim pentru o resurrecție generală a muncii românești. Este singurul izvor de energii care trebuie să rodească prilejuri noi de plasare, în mod firese, organice și definitive, pentru capitalul spiritual al noilor generații. În lipsa acestei mobilizări generale a forțelor, nu vedem în soluțiile de moment altceva decât bunăvoințe foarte laudabile, intenții generoase, dar nu și puteri îndejuns de organizate, cari să impune elementelor vizate, destul de egoiste și de ostile ordinii românești, un punct de vedere, care, în cel mai bun caz, le rămâne complet indiferent.

SALONUL OFICIAL, în prezentarea plastice românești contemporane, a deschis obișnuita sa expoziție de primăvară, în pavilionul dela Șosea... Am urmărit ani de zile dezvoltarea picturii și sculpturii noastre în ceea ce are, presupus, mai selecționat, în panourile puse sub protecția oficialității.

Deastădată, găsim în mare

parte nume de acum 7—8 ani, și, cum nu putem verifica, cu propriile noastre mijloace, progresele realizate, ne mulțumim să punem la contribuție critica plastică a publicisticii din Capitală, spre a ne documenta.

Un fenomen care ar trebui să ne bucească este numărul de exponanți, care a crescut ca o avalanșă. În schimb, regretabil, în calitate am rămas la aceleași câștiguri dobândite cu greu de câțiva, și la câteva formule de împrumut și imitații...

Facilitatea de expresie și încoherența în construcție sunt astfel caracteristice paletelor ca și condeiului.

Decât că plastica se încadrează totuși în chingile unei critice binefăcătoare, cât timp romanomania nu pare să mai aibă un alt temperant, decât bunul simț al cetitorului, care reacționează așa de greci.

În ce privește contribuția provinciei noastre trebuie să arătăm că și aici, ea rămâne staționară, deși, mișcarea plastică de dincoace de Carpați nu este lipsită de animație și de vigoare.

Elementele fruntașe ale vieții noastre artistice, se pare, că nu se pasionează pentru un loc în catalogul oficial. Astfel în afară de dl Aurel Ciupe, care ia și parte din premiul Municipiului București, nu întâlnim de data aceasta numele dlor Al. Pop, A. Demian și Catul Bogdan, nici pe acela al sculptorului Romul Ladea.

Sarcina de-a reprezenta provincia revine astfel unor tineri cari au trecut în anii din urmă, pe la Școala de arte frumoase din Cluj, și mai apoi din Timișoara, îndreptându-se întru totul pe cei cari militează pentru menținerea și consolidarea acestei instituții de reală utilitate. (t. v.)

Am primit la redacție :

Cărți :

Eugeniu Speranția

— „Papillons“ de Schumann — Ed. Cugetarea
București 1934.

Al. Dima

— *Motive hegeliene în scrisul eminescian*
Sibiu, 1934

Gruparea „Thesis“

— *Buletinul pe anul 1932—1933.*

Reviste :

Viața ilustrată

— I. 2 — Sibiu

Viața literară

— VIII. 156—158 — București

Pașini literare

— I. 1. — Turda

Transilvania

— 65 2 — Sibiu

Viața Basarabiei

— III. 5 — Chișinău

Prometeu

— I. 1 — Brașov

Cele trei Crișuri

— XV. 3—4 — Oradea

Revue de Transylvanie

— I. 1. — Cluj

Libertatea

— II. 10 — Buzu ești

Progres și cultură

— II. 5 — Tg-Mureș

Observatorul

— I. 4 — R. Vâlcea

Școala Vremii

— V. 4. — Arad

Răsăritul

— XVI. 1-2-3-4-5 — București

Lumină din Lumină

— I. 1—2 — Timișoara.

Cultura

— II. 5 6 — Carei

România dela Mare

— I. — Constanța

Înainte

— I. 8 — Arad

Vestul

— Cotidian — Timișoara

Știrea

— „ — Arad

Ecoul

— „ — Arad

Lei 10.—

Tip. CORVIN, Arad.